

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

Π Τ Υ Χ Ι Α Κ Η Ε Ρ Γ Α Σ Ι Α

Υπεραξία Μεταβίβασης των Επιχειρήσεων

ΝΤΖΕΜΟΣ ΣΤ. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ
ΠΕΤΡΑΚΗΣ ΛΟΥΚΑΣ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2012

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

Π Τ Υ Χ Ι Α Κ Η Ε Ρ Γ Α Σ Ι Α

Υπεραξία μεταβίβασης των επιχειρήσεων

ΝΤΖΕΜΟΣ ΣΤ. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ (Α. Μ. 6870)

emmantze@logistiki.teimes.gr

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ
ΠΕΤΡΑΚΗΣ ΛΟΥΚΑΣ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2012

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία συγγράφηκε στα πλαίσια των σπουδών μου στο τμήμα Λογιστικής της Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας του Ανώτατου Τεχνολογικού Ιδρύματος Μεσολογγίου. Πραγματεύεται την υπεραξία της επιχείρησης (Goodwill ή αλλιώς «φήμη και πελατεία»), κατά τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, καθώς και με βάση την Ελληνική νομοθεσία.

Η υπεραξία αποτελεί ένα από τα πλέον αμφιλεγόμενα ζητήματα του επιστημονικού πεδίου της λογιστικής για κοντά ενάμιση αιώνα. Στον υπεραιωνόβιο αυτό διάλογο για την υπεραξία έχουν δοθεί διάφορες ερμηνείες για τη φύση της και έχουν προταθεί διάφορες μέθοδοι για τον λογιστικό χειρισμό της. Ωστόσο, ακόμη και σήμερα, παρά την πρωτοφανή διεθνή σύγκλιση των λογιστικών κανόνων, η υπεραξία συνεχίζει να αποτελεί το «αγκάθι» του ισολογισμού. Στα 130 χρόνια που πέρασαν από την πρώτη αναφορά της στη βιβλιογραφία για τη λογιστική δύο είναι τα βασικά ερωτήματα που απασχολούν τους μελετητές: το πρώτο αφορά τη φύση της ή αλλιώς τη αντιπροσωπεύει, ενώ το δεύτερο αφορά το λογιστικό χειρισμό της ή εναλλακτικά πως αποτιμάται (τόσο κατά την αρχική της αναγνώριση, όσο και μεταγενέστερα).

Με τα χρόνια, υπήρξε κάποια δυσαρέσκεια που εκφράζεται με τον τρόπο που αντιμετωπίζεται η υπεραξία για λογιστικούς σκοπούς. Επειδή η υπεραξία είναι μερικές φορές ένα τεράστιο στοιχείο της τιμής αγοράς μιας επιχείρησης (ιδίως στην περίπτωση των μεγάλων δημόσιων επιχειρήσεων), η απόσβεση της υπεραξίας μπορεί να έχει σημαντική αρνητική επίδραση στο καθαρό εισόδημα του αγοραστή.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ.3
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	σελ.6
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	σελ.7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ	σελ.9
1.1 Μετασχηματισμοί Επιχειρήσεων.....	σελ.9
1.2 Μετασχηματισμοί Επιχειρήσεων βάσει των νόμων 2166/1993 και 2515/1997.....	σελ.12
1.2.1 Μετασχηματισμοί υπαγόμενοι στις διατάξεις του ν. 2166/1993.....	σελ.12
1.2.2 Μετασχηματισμοί ν. 2166/1993 και ν. 2515/1997 που τηρούν βιβλία βάσει των Δ.Λ.Π.....	σελ.14
1.3 Η έννοια και οι διακρίσεις της υπεραξίας της επιχείρησης.....	σελ.17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΙΕΘΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΙ ΥΠΕΡΑΞΙΑ	σελ.22
2.1 Εισαγωγή.....	σελ.22
2.2 Εννοιολογικοί ορισμοί.....	σελ.23
2.3 Αναγνώριση και αποτίμηση υπεραξίας.....	σελ.24
2.4 Αναγνώριση και αποτίμηση κέρδους μιας αγοράς ευκαιρίας.....	σελ.26
2.5 Θετική και αρνητική υπεραξία.....	σελ.27
2.6 Περίοδος επιμέτρησης.....	σελ.28
2.7 Απομείωση υπεραξίας.....	σελ.29
2.7.1 Ο επιμερισμός της υπεραξίας σε μονάδες δημιουργίας ταμειακών ροών.....	σελ.29
2.7.2 Έλεγχος μονάδων δημιουργίας ταμειακών ροών με υπεραξία για απομείωση.....	σελ.30
2.7.3 Χρονοδιάγραμμα ελέγχων απομείωσης.....	σελ.31
2.7.4 Ζημιά απομείωσης για μία μονάδα ταμειακών ροών.....	σελ.32
2.8 Μεταγενέστερη αναγνώριση και αποτίμηση.....	σελ.32
2.9 Γνωστοποιήσεις.....	σελ.32
2.10 Μεταβατικές διατάξεις.....	σελ.34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΥΠΕΡΑΞΙΑ	σελ.36
3.1 Η έννοια της υπεραξίας κατά το Ε.Γ.Λ.Σ.....	σελ.36
3.2 Δημιουργία υπεραξίας.....	σελ.36
3.3 Λογιστικός χειρισμός.....	σελ.37
3.4 Η λογιστική της υπεραξίας κατά το Ε.Γ.Λ.Σ.....	σελ.38
3.5 Διαφορές Ελληνικής νομοθεσίας κα Διεθνών Λογιστικών Προτύπων.....	σελ.39
3.6 Υπεραξία και φόρος μεταβίβασης.....	σελ.40

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΥΠΕΡΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΦΟΡΟΥ ΥΠΕΡΑΞΙΑΣ.....	σελ.43
4.1 Εισαγωγή.....	σελ.43
4.2 Μεταβίβαση ατομικής επιχείρησης.....	σελ.43
4.2.1 Τρόπος υπολογισμού άυλης αξίας.....	σελ.43
4.2.2 Τρόπος υπολογισμού της καθαρής θέσης.....	σελ.44
4.2.3 Κόστος απόκτησης.....	σελ.45
4.2.4 Προσδιορισμός φόρου ελάχιστης πραγματικής αξίας μεταβιβαζόμενων σε συγγενείς (Δικαιούχοι της Α ή Β κατηγορίας του άρθρου 29 του ν. 2161/2001).....	σελ.46
4.3 Μεταβίβαση εταιριών της παρ. 4 του άρθρου 2 του Κ.Φ.Ε. (Ο.Ε., Ε.Ε., κοινοπραξίες κ.λπ.) – Με βιβλία Β΄ κατηγορίας.....	σελ.46
4.4 Μεταβίβαση εταιριών της παρ. 4 του άρθρου 2 του Κ.Φ.Ε. (Ο.Ε., Ε.Ε., κοινοπραξίες κ.λπ.) – Με βιβλία Γ΄ κατηγορίας.....	σελ.47
4.5 Μεταβίβαση μεριδίων Εταιρίας Περιορισμένης Ευθύνης.....	σελ.47
4.6 Φορολογία υπεραξίας μετοχών μη εισηγμένων στο Χ.Α.Α.....	σελ.48
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	σελ.56
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	σελ.57
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ.....	σελ.65

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Α.Ε .	=Ανώνυμη Εταιρία
Δ.Λ.Π.	=Διεθνής Λογιστικά Πρότυπα
Δ.Π.Χ.Π.	=Διεθνές Πρότυπο Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης
Δ.Π.Χ.Π.	=Διεθνές Πρότυπο Χρηματοοικονομικής Αναφοράς
Ε.Γ.Λ.Σ.	=Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο
Ε.Ε.	= Ετερόρρυθμη Εταιρεία
ΕΛΤΕ	=Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων
Ε.Ο.Κ.	=Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
Ε.Π.Ε.	=Εταιρία Περιορισμένης Ευθύνης
Κ.Β.Σ.	=Κώδικας Βιβλίων και Στοιχείων
Κλπ	=Και τα λοιπά
Κωδ.	=Κώδικας
Κ.Φ.Ε.	=Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος
Λ.χ.	= Λόγου χάρη
Ν. ή ν.	=Νόμος
Ο.Ε.	=Ομόρρυθμη Εταιρεία
Παρ.	=Παράγραφος
ΠΔ	=Προεδρικό Διάταγμα
Πολ.	=Πολυγραφημένη Διαταγή της Διοίκησης
Π.χ.	=Παραδείγματος χάρη
Υπ.	=Υπουργείο
Φ.Π.Α.	= Φόρος Προστιθέμενης Αξίας
Χ.Α.Α.	=Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών
IASB	=International Accounting Standards Board
FASB	=Financial Accounting Standards Board

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η επιτυχημένη δράση της επιχείρησης αυξάνει καθημερινά τη φήμη της, την πελατεία της, εξειδικεύει το προσωπικό της στις ιδιορρυθμίες του κλάδου, βελτιώνει τα προϊόντα της, εξειδικεύει κλπ., σε βαθμό που τα κέρδη της να υπερβαίνουν τα «κανονικά» κέρδη που πραγματοποιούν οι άλλες επιχειρήσεις. Το επιπλέον του κανονικού κέρδους, αποτελεί την υπεραξία.

Η λογιστική φιλολογία έχει αναπτύξει και η πράξη εφαρμόζει πολλές μεθόδους της υπεραξίας. Τα αποτελέσματα των διάφορων μεθόδων είναι δυνατόν να διαφέρουν μεταξύ τους, αποτελούν όμως μια ένδειξη της αξίας της υπεραξίας, που λαμβάνουν σοβαρά υπόψη οι διαπραγματευόμενοι την αγοροπωλησία μιας επιχείρησης, σε μια μέθοδο που οι συγχωνεύσεις και εξαγορές εταιριών με σκοπό τη σύσταση μεγάλων συγκροτημάτων για την επέκταση ή την διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων τους σε νέες αγορές ή σε νέα προϊόντα έχει λάβει τεράστιες διαστάσεις σε βαθμό που να χαρακτηρίζεται ως «μανία εξαγορών και συγχωνεύσεων».

Αυτό βέβαια δε σημαίνει ότι οι συγχωνεύσεις είναι πανάκεια απέναντι στις νέες προκλήσεις της αγοράς. Το εγχείρημα της «μεγασυγχώνευσης» ανάμεσα στην Alpha Bank και την Euro bank αποδεικνύει ότι στον πυρήνα της επιτυχίας ή όχι, μιας συγχώνευσης, ιδίως αν πρόκειται για τόσο μεγάλης αξίας και σημασίας για την εθνική οικονομία εκτός από τις αναλύσεις κόστους-όφελους και δημιουργίας υπεραξίας, βρίσκονται οι αξίες και οι κώδικες που διαμορφώνουν δυναμικά την ανθρώπινη συμπεριφορά στο εσωτερικό ενός οργανισμού.

Σε αυτό λοιπόν το νέο περιβάλλον, ο προσδιορισμός της αξίας και της υπεραξίας των επιχειρήσεων καθίσταται επιτακτικός και άκρως απαραίτητος για όλες τις ομάδες συμφερόντων (διευθυντές, μέτοχοι, επενδυτές, εργαζόμενοι, πιστωτές, πελάτες).

Σκοπός αυτής της εργασίας είναι η παρουσίαση των πιο σημαντικών θεμάτων της αποτίμησης και υπεραξίας των επιχειρήσεων, με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο.

Ειδικότερα, η εργασία απαρτίζεται από τα ακόλουθα μέρη:

Στο πρώτο μέρος παρατίθενται εισαγωγικές παρατηρήσεις, προκειμένου να γίνουν γνωστές κάποιες στοιχειώδεις έννοιες που έχουν άμεση σχέση με την υπεραξία της επιχείρησης.

Στο δεύτερο μέρος, εξετάζεται η υπεραξία της επιχείρησης από την πλευρά των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, από άποψη λογιστική και φορολογική.

Στο τρίτο μέρος, εξετάζεται σαφώς το ίδιο θέμα με βάση το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο και την ελληνική νομοθεσία. Συγκεκριμένα γίνεται λόγος για τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας που ασχολούνται με την αναγνώριση και το λογιστικό χειρισμό της υπεραξίας, και

στη συνέχεια ακολουθεί η ανάλυση της ισχύουσας φορολογικής νομοθεσίας της υπεραξίας στην Ελλάδα.

Στο τέταρτο μέρος, σκοπός μου είναι ο προσδιορισμός της υπεραξίας της επιχείρησης και του φόρου υπεραξίας στις διάφορες νομικές μορφές εταιριών. Παρουσιάζεται ο προσδιορισμός της υπεραξίας για πέντε κατηγορίες επιχειρήσεων: τις ατομικές, της εταιρίες της παραγράφου 4 του άρθρου 2 του Κ.Φ.Ε. που τηρούν βιβλία Β' κατηγορίας, τις αντίστοιχες εταιρίες με Γ' κατηγορίας βιβλία, τις Ε.Π.Ε. και τις Α.Ε.

Οι διαπιστώσεις, τα αποτελέσματα, τα συμπεράσματα και οι πιθανές προτάσεις της παρούσας πτυχιακής εργασίας –εκτός των αναφορών που σημαίνονται ως λήμματα- αποτελούν προσωπικές θεωρητικές ή εμπειρικές διαπιστώσεις του σπουδαστή (σπουδάστριας) ή της ομάδας των σπουδαστών που την επιμελήθηκαν και δεν απηχούν κατ' ανάγκη τη γνώμη του εισηγητή εκπαιδευτικού, του Εκπαιδευτικού Προσωπικού του Τμήματος Λογιστικής ή του Α.Τ.Ε.Ι. Μεσολογγίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

1.1. Μετασχηματισμοί επιχειρήσεων: Έννοια και μορφές

Όπως είναι γνωστό, για την διεξαγωγή των εργασιών της, κάθε επιχείρηση διαθέτει διάφορα οικονομικά αγαθά που έχουν χρηματική αξία και τα οποία καλούνται *περιουσιακά στοιχεία*. Στην λογιστική ορολογία, τα περιουσιακά στοιχεία συγκροτούν το καλούμενο ενεργητικό της επιχείρησης. Τα κεφάλαια που απαιτήθηκαν για την απόκτηση των περιουσιακών στοιχείων είτε εισήχθησαν στην επιχείρηση από τους φορείς της (μετόχους, εταίρους, επιχειρηματίες), τα οποία καλούνται *ίδια κεφάλαια*, είτε οφείλονται σε τρίτους και τα οποία καλούνται *υποχρεώσεις σε τρίτους*. Τα ίδια κεφάλαια και οι υποχρεώσεις προς τρίτους συνιστούν το καλούμενο παθητικό της επιχείρησης, ενώ ως πραγματικό παθητικό θεωρούνται μόνο οι υποχρεώσεις προς τρίτους.

Τα ίδια κεφάλαια συνιστούν την καλούμενη καθαρή περιουσία ή καθαρή θέση της επιχείρησης και είναι η διαφορά μεταξύ ενεργητικού και υποχρεώσεων προς τρίτους κατά το ακόλουθο σχήμα:

ΚΑΘΑΡΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ = ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ-ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΡΙΤΟΥΣ

Κάθε επιχείρηση από τον αρχή της ίδρυσης της μέχρι την στιγμή της τελικής λύσης της είναι δυνατό να διέλθει από διάφορα στάδια στην οικονομική και νομική της δραστηριότητα. Ένα από στάδια αυτά, με αναμφισβήτητο οικονομικό υπόβαθρο και νομικό αποτέλεσμα, μπορεί να αποτελέσει και η έλευση της εταιρίας στη διαδικασία του μετασχηματισμού. Τα είδη των μετασχηματισμών, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από το εθνικό και κοινοτικό δίκαιο επιχειρήσεων και εταιριών είναι τα ακόλουθα:

1. Μετατροπή εταιριών

Η μετατροπή συνιστά μεταβολή του νομικού τύπου, του μανδύα μιας εταιρίας χωρίς περάτωση ή αλλοίωση της νομικής προσωπικότητας και χωρίς διαδοχή περιουσιακών στοιχείων.

2. Συγχώνευση εταιριών

Η συγχώνευση των εταιριών αποτελεί την κύρια μορφή συγκέντρωσης μεταξύ των επιχειρήσεων. Από οικονομική άποψη, συνιστάται σε οικονομική ενσωμάτωση δύο ή περισσότερων επιχειρήσεων υπό ενιαία βούληση. Νομικά, η φύση της συγχώνευσης βρίσκεται υπό διχογνωμία, αλλά κατά την κρατούσα άποψη η συγχώνευση είναι η διαδικασία με την οποία επιτυγχάνεται η απόκτηση, με καθολική διαδοχή περιουσιακών στοιχείων μιας εταιρίας ή εταιριών, που λύνονται χωρίς εκκαθάριση από άλλη νεοϊδρυθείσα ή ήδη λειτουργούσα εταιρία.

Με βάση λοιπόν το ισχύον θεσμικό πλαίσιο αναγνωρίζονται δύο μορφές συγχώνευσης εταιριών:

- Η συγχώνευση μέσω απορρόφησης, είναι η πράξη με την οποία μία η περισσότερες εταιρίες μεταβιβάζουν σε μία άλλη, κατόπιν λύσεως τους χωρίς να τεθούν σε εκκαθάριση, το σύνολο της περιουσίας τους ενεργητικό και παθητικό διαθέτοντας στους μετόχους της νέας εταιρίας και ενδεχομένως ένα συμψηφιστικό ποσό σε μετρητά, που δεν υπερβαίνει το 10% της ονομαστικής αξίας των μετοχών που διατέθηκαν ή σε περίπτωση ελλείψεως ονομαστικής αξίας της λογιστικής τους αξίας. Η νομοθεσία Κράτους μέλους μπορεί να προβλέπει ότι η συγχώνευση δι' απορροφήσεως μπορεί επίσης να πραγματοποιηθεί όταν μία ή περισσότερες των απορροφημένων εταιριών βρίσκονται στο στάδιο της εκκαθάρισεως, αρκεί η δυνατότητα αυτή να δίδεται μόνο στις εταιρίες που δεν έχουν αρχίσει διανομή του ενεργητικού τους μεταξύ των μετόχων.
- Η συγχώνευση με σύσταση νέας εταιρίας, είναι η πράξη με την οποία περισσότερες εταιρίες μεταβιβάζουν σε μια εταιρία που συνιστούν, το σύνολο της περιουσίας τους ενεργητικό και παθητικό διαθέτοντας στους μετόχους τους μετοχές της νέας εταιρίας και ενδεχομένως ένα συμψηφιστικό ποσό σε μετρητά που δεν υπερβαίνει το 10% της ονομαστικής αξίας των μετοχών που διατέθηκαν ή σε περίπτωση ελλείψεως ονομαστικής αξίας, της λογιστικής τους αξίας.

Η ΤΡΙΤΗ ΟΔΗΓΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 9ης Οκτωβρίου 1978, αφορά αποκλειστικά την συγχώνευση ανωνύμων εταιριών και ειδικότερα την συγχώνευση ανωνύμων εταιριών που έχουν την έδρα τους στο ίδιο κράτος μέλος. Η Τρίτη οδηγία καθορίζει ως μορφές συγχώνευσης των εταιριών την συγχώνευση μέσω απορρόφησης και την συγχώνευση με σύσταση νέας εταιρίας από άλλη η οποία κατέχει το 90% του εταιρικού κεφαλαίου της απορροφημένης.

Δεδομένου ότι η συγχώνευση συνιστά το σημαντικότερο τρόπο συγκέντρωσης επιχειρήσεων και λόγω της μεγάλης συχνότητας εμφάνισης της στην οικονομική πράξη, έχει ιδιαίτερη σημασία να αναφερθούν τα αποτελέσματα που την συνοδεύουν. Έτσι με την ολοκλήρωση της διαδικασίας συγχώνευσης επέρχεται καθολική μεταβίβαση της περιουσίας των απορροφημένων εταιριών και υποκατάσταση στα δικαιώματα και στις υποχρεώσεις αυτών. Η απορρόφηση αποκτά την κυριότητα των περιουσιακών στοιχείων της απορροφημένης και καθίσταται δικαιούχος των απαιτήσεων, ευθύνεται δε απεριόριστα για τα χρέη της. Οι μέτοχοι των απορροφημένων εταιριών γίνονται μέτοχοι της απορροφήσας εταιρίας και οι απορροφημένες εταιρίες παύουν να υφίστανται, χωρίς όμως να μεσολαβήσει εκκαθάριση αυτών.

3. Εξαγορά εταιρίας

Η εξαγορά αποτελεί περίπτωση συγχώνευσης με απορρόφηση στο πλαίσιο της οποίας οι μέτοχοι της απορροφημένης δε θα λάβουν μετοχές της απορροφώσας, αλλά μόνο χρήματα. Η εξαγορά στα πλαίσια του μετασχηματισμού υπό στενή έννοια δε θα πρέπει να συγχέεται με την απλή εξαγορά μετοχών μιας εταιρίας, η οποία δεν έχει καμία επίπτωση στη νομική μορφή της

επιχείρησης. Εξάλλου η εξαγορά θα πρέπει να διακρίνεται και από την εξαγορά των μετοχών μιας εταιρίας κατά την διαδικασία της δημόσιας πρότασης προς εξαγορά μετοχών μιας επιχείρησης, οποία συνήθως αποτελεί προπομπός της συγχώνευσης δυο εταιριών.

Η εξαγορά κατά τον ελληνικό νόμο και την οδηγία 78/55/ΕΟΚ θεωρείται πράξη που εξομοιώνεται με την συγχώνευση ενώ παλαιότερα θεωρούνταν πράξη μορφής συγχώνευσης. Ειδικότερα, για την οδηγία 78/755, η εξαγορά παρουσιάζει τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της συγχώνευσης αλλά το συμψηφιστικό ποσό υπερβαίνει το 10%. Το άρθρο 79 του ν. 2190/1920 το οποίο αναφέρεται στην

διαδικασία εξαγοράς μεταξύ ανωνύμων εταιριών κάνει παραπομπή στις διατάξεις περί συγχώνευσης.

Εντούτοις, αν και οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι τα αποτελέσματα της συγχώνευσης και εξαγοράς ταυτίζονται, υπάρχουν δύο σημαντικές διαφορές. Στο σχέδιο της σύμβασης εξαγοράς, δεν προσδιορίζεται σχέση ανταλλαγής και οι μέτοχοι της εξαγοραζόμενης δεν καθίστανται μέτοχοι της εξαγοράζουσας, καθώς λαμβάνουν μετρητά. Για αυτό τον λόγο το ενεργητικό της εξαγοράζουσας δεν αυξάνεται καθώς καταβάλλει από το ταμείο της και όχι από τα ίδια κεφάλαια την αξία της περιουσίας που αποκτά.

4. Διάσπαση εταιριών

Στην περίπτωση αυτή πρόκειται για τον κατακερματισμό της περιουσίας της εταιρίας που λύεται και την μεταβίβαση της σε δύο τουλάχιστον υφιστάμενες ή νεοϊδρυόμενες εταιρίες με την μορφή της μερικής και καθολικής διαδοχής.

5. Απόσχιση κλάδου

Η απόσχιση συνιστάται σε αποκοπή τμήματος της περιουσίας μιας εταιρίας, το οποίο εισφέρεται σε άλλη εταιρία με ειδική διαδοχή. Κατά ρητή νομοθετική πρόβλεψη, με την οποία επιλύεται η διχογνωμία που επικρατούσε στην νομολογία για το θέμα αυτό, στην απόσχιση κλάδου δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις για την διάσπαση.

Οι μετασχηματισμοί εν γένει χρησιμοποιούνται για τον σκοπό της επέκτασης ή εξυγίανσης μιας επιχείρησης. Σε ειδικότερο επίπεδο, για κάθε μορφή μετασχηματισμού μπορεί να προβληθούν ποικίλες σκοπιμότητες. Ενδεικτικά, αναφέρεται ότι η μετατροπή πηγάζει συνήθως από την βούληση των εταίρων να εκμεταλλεύονται τα νομικά ή φορολογικά πλεονεκτήματα που παρέχουν οι διάφοροι εταιρικοί τύποι. Με την συγχώνευση επιτυγχάνεται η κάθετη ή οριζόντια συγκέντρωση σε ενιαίο φορέα όλων των παραγόντων (κεφάλαια, εργασία, τεχνικά μέσα), με τους οποίους οι συγχωνευόμενες επιχειρήσεις συμμετέχουν στην οικονομική ζωή και των επιμέρους υλικών ή άυλων περιουσιακών στοιχείων, με τελικό σκοπό την ενίσχυση της θέσης των επιχειρήσεων στην αγορά.

1.2 Μετασχηματισμοί επιχειρήσεων βάσει των νόμων 2166/1993 και 2515/1997

1.2.1 Μετασχηματισμοί υπαγόμενοι στις διατάξεις του Ν.2166/1993

Με τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 1 του ν. 2166/1993 ορίζονται οι περιπτώσεις μετασχηματισμού επιχειρήσεων στις οποίες έχουν εφαρμογή τα άρθρα 1 έως και 5 του ν. 2166/1993 περί κινήτρων αναπτύξεως των επιχειρήσεων. Οι περιπτώσεις αυτές είναι οι εξής:

α. Μετατροπής ή συγχώνευσης επιχειρήσεων εγκατεστημένων στην Ελλάδα οιασδήποτε μορφής, σε ημεδαπή ανώνυμη εταιρεία ή εταιρεία περιορισμένης ευθύνης.

β. Απορροφήσεως επιχειρήσεων οιασδήποτε μορφής από υφιστάμενη ημεδαπή ανώνυμη εταιρεία ή εταιρεία περιορισμένης ευθύνης.

γ. Συγχωνεύσεως ανωνύμων εταιρειών κατά την έννοια των άρθρων 68 παρ. 1 και 79 του κωδ. ν. 2190/1920.

δ. Διάσπασης ανωνύμων εταιρειών κατά την έννοια του άρθρου 81 παρ. 1 του κωδ. ν. 2190/1920 με την προϋπόθεση ότι οι διασπώμενες απορροφούνται από υφιστάμενες ανώνυμες εταιρείες.

ε. Εισφοράς από λειτουργούσα επιχείρηση ενός ή περισσότερων κλάδων ή τμημάτων της σε λειτουργούσα ανώνυμη εταιρεία.

Για τους σκοπούς του παρόντος κεφαλαίου, η εταιρεία που προκύπτει από το μετασχηματισμό θα αναφέρεται κατωτέρω ως «νέα εταιρεία».

στ. Συγχώνευσης αστικών συνεταιρισμών του ν.1667/1986 με σκοπό την ίδρυση νέου αστικού συνεταιρισμού του νόμου αυτού.

Σύμφωνα με την παρ. 2, του άρθρου 1 του ν. 2166/1993, οι μετασχηματιζόμενες επιχειρήσεις πρέπει να τηρούν βιβλία τρίτης κατηγορίας του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων (Π.Δ. 186/1992) και να έχουν συντάξει τουλάχιστον έναν ισολογισμό για δωδεκάμηνο ή μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Επίσης, με βάση την κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Ανάπτυξης 1038678/πολ. 1106/2001 το μετοχικό κεφαλαίο των μετασχηματιζόμενων εταιρειών πρέπει να είναι 300.000,00 ευρώ. Εάν πρόκειται για Ε.Π.Ε. το ελάχιστο εταιρικό κεφάλαιο είναι 146.735,00 ευρώ (άρθρο 11, παρ.1, ν.2948/2001).

Ο κατά τις διατάξεις του ανωτέρω άρθρου 1 του ν. 2166/1993 μετασχηματισμός πραγματοποιείται κατά παρέκκλιση των διατάξεων του κωδ. ν. 2190/1920 και του ν. 3190/1955 με ενοποίηση των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού των μετασχηματιζόμενων επιχειρήσεων, όπως αυτά εμφανίζονται σε ισολογισμούς αυτών συντασσόμενους για το σκοπό του μετασχηματισμού και μεταφέρονται ως στοιχεία ισολογισμού της νέας εταιρείας (άρθρο 2, παρ.1 ν. 2166/1993).

Ως εισφερόμενο κεφάλαιο θεωρείται το εταιρικό ή μετοχικό κεφάλαιο της μετασχηματιζόμενης ή το άθροισμα αυτών των κεφαλαίων, των μετασχηματιζόμενων επιχειρήσεων (άρθρο 2, παρ.2, ν. 2166/1993).

Έκθεση διαπίστωσης της λογιστικής αξίας, προς το σκοπό διευκόλυνσης του μετασχηματισμού, οι προς μετασχηματισμό επιχειρήσεις μπορούν με αίτησή τους προς τον αρμόδιο για τη φορολογία τους προϊστάμενο Δημόσιας Οικονομικής Υπηρεσίας (Δ.Ο.Υ.) να ζητήσουν τη διενέργεια φορολογικού ελέγχου κατά τις ισχύουσες διατάξεις. Στην περίπτωση αυτή το αποτέλεσμα του ελέγχου πρέπει να κοινοποιηθεί στην αιτούσα, εντός τριμήνου από την ημερομηνία της αιτήσεώς της. Η προθεσμία αυτή με αιτιολογημένη απόφαση του προϊσταμένου Δ.Ο.Υ. και του αρμόδιου επιθεωρητή Δ.Ο.Υ. και για εξαιρετικούς λόγους μεγέθους επιχειρήσεως ή ελεγκτικών επαληθεύσεων μπορεί να παραταθεί για άλλους τρεις μήνες ακόμα. Οι εκθέσεις ελέγχου φορολογίας εισοδήματος των φοροτεχνικών εμπειρογνομόνων, που θα συνταχθούν για καθεμία μετασχηματιζόμενη επιχείρηση, θα περιέχουν για το σκοπό του μετασχηματισμού ειδικό κεφάλαιο περί του ύψους της λογιστικής αξίας των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης.

Εάν δεν ζητηθεί η διενέργεια ελέγχου κατά τα ανωτέρω, η διαπίστωση της λογιστικής αξίας των περιουσιακών στοιχείων των μετασχηματιζόμενων επιχειρήσεων ενεργείται από Ορκωτό Ελεγκτή Λογιστή ή από την κατά το άρθρο 9 του κωδ. Ν. 2190/1920 προβλεπόμενη επιτροπή εμπειρογνομόνων (άρθρο 3, παρ. 2, ν.2166/1993).

Το Υπουργείο Οικονομικών με την εγκύκλιο πολ. 1080/1994 έδωσε τις εξής οδηγίες σχετικά με τη διαπίστωση της λογιστικής αξίας των μετασχηματιζόμενων επιχειρήσεων από τους Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές:

Οι επιχειρήσεις που δεν επιθυμούν να ακολουθήσουν την πιο πάνω διαδικασία μέσω Δ.Ο.Υ. μπορούν να ζητήσουν να ενεργηθεί η διαπίστωση της λογιστικής αξίας των περιουσιακών στοιχείων των μετασχηματιζόμενων επιχειρήσεων από Ορκωτό Ελεγκτή.

Στην περίπτωση αυτή ο Ορκωτός Ελεγκτής, αφού προβεί σε διασταύρωση και έλεγχο των λογιστικών αξιών που αναγράφονται στον ισολογισμό μετασχηματισμού με τα αναλυτικά στοιχεία που αναγράφονται στη συνταχθείσα για το σκοπό του μετασχηματισμού απογραφή, από τη μετασχηματιζόμενη επιχείρηση, θα χορηγήσει το αιτούμενο πιστοποιητικό.

Με το πιστοποιητικό που θα χορηγούν οι Ορκωτοί Ελεγκτές θα πιστοποιείται ότι οι λογιστικές αξίες των εισφερόμενων περιουσιακών στοιχείων είναι αυτές που εμφανίζονται στο βιβλίο απογραφών της μετασχηματιζόμενης επιχείρησης στις σελίδες ... έως ... και ότι η αξία αυτών που εμφανίζεται στον ισολογισμό προκύπτει από τα δεδομένα της απογραφής. Το πιστοποιητικό αυτό θα συνοδεύεται απαραίτητα και από αντίγραφο του ισολογισμού

μετασχηματισμού, ο οποίος θα έχει θεωρηθεί προηγούμενα για την ακρίβεια των αναφερόμενων σε αυτόν στοιχείων από τον Ορκωτό Ελεγκτή.

Στο ως άνω πιστοποιητικό για τη διευκόλυνση στη σύνταξη των συμβολαίων των μετασχηματιζόμενων επιχειρήσεων και των αρμοδίων υπηρεσιών του Υπουργείου Εμπορίου μπορούν οι Ορκωτοί Ελεγκτές να παραθέτουν σε αυτό τα εισφερόμενα περιουσιακά στοιχεία της μετασχηματιζόμενης επιχείρησης (στοιχεία ενεργητικού - παθητικού - εισφερόμενο κεφάλαιο), όπως αυτά εμφανίζονται στον συνταχθέντα ισολογισμό για το σκοπό του μετασχηματισμού».

Κατά τα λοιπά για την ολοκλήρωση της διαδικασίας του μετασχηματισμού θα έχουν εφαρμογή, για μεν τις Ε.Π.Ε. τα προβλεπόμενα από τις σχετικές διατάξεις του ν. 3190/1955, για δε τις ανώνυμες εταιρείες τα προβλεπόμενα από τον κωδ. ν. 2190/1920 (Υπ. Οικονομικών πολ.1080/1994).

1.2.2. Μετασχηματισμοί Ν. 2166/1993 και Ν. 2515/1997 επιχειρήσεων που τηρούν τα βιβλία βάσει των Δ.Λ.Π.

- **Επιχειρήσεις που συντάσσουν τις Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις σύμφωνα με τα Δ.Λ.Π.(υποχρεωτικά ή προαιρετικά).**

Με το νέο άρθρο 134 του κωδ. Ν. 2190/1920 παρέχεται η δυνατότητα σε όλες τις ελληνικές ανώνυμες εταιρείες και εταιρείες περιορισμένης ευθύνης να εφαρμόζουν τα υιοθετούμενα από την Ευρωπαϊκή Ένωση Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα και θεσπίζονται οι αναγκαίες προϋποθέσεις και διαδικασίες ώστε, στις περιπτώσεις που εφαρμόζονται τα Δ.Λ.Π. προαιρετικά, να αποτρέπεται η ασυνεπής εφαρμογή τους - πρακτική που θα υπέσκαπτε την αξιοπιστία της οικονομικής πληροφόρησης.

- **Τρόπος τήρησης των λογιστικών βιβλίων σε περίπτωση όπου οι επιχειρήσεις εφαρμόζονται Δ.Λ.Π.**

Με την παρ. 1 του άρθρου 12 του Ν. 3301/2004 αντικαταστάθηκε η παρ. 6 του άρθρου 7 του Κ.Β.Σ. (Π.Δ.186/1992) ως εξής:

Ο επιτηδευματίας που συντάσσει τις Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις, σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (Δ.Λ.Π.) τηρεί τα λογιστικά του βιβλία ή με βάση τις αρχές και τους κανόνες των Δ.Λ.Π. ή με βάση τις αρχές και τους κανόνες της ισχύουσας φορολογικής νομοθεσίας.

Με τις διατάξεις της νέας παραγράφου 6 του άρθρου 7 του Κ.Β.Σ. παρέχεται η δυνατότητα στον επιτηδευματία που εφαρμόζει τα Δ.Λ.Π. προαιρετικά ή υποχρεωτικά, να επιλέξει τον τρόπο

τήρησης των λογιστικών του βιβλίων και να τηρήσει αυτά σύμφωνα με τις αρχές και τους κανόνες των Δ.Λ.Π. ή σύμφωνα με τις αρχές και τους κανόνες της ισχύουσας φορολογικής νομοθεσίας.

Έτσι, όταν τα λογιστικά βιβλία τηρούνται σύμφωνα με τις αρχές και τους κανόνες της ισχύουσας φορολογικής νομοθεσίας το προκύπτον από αυτά αποτέλεσμα είναι το φορολογικό αποτέλεσμα. Όταν, όμως, τα βιβλία τηρούνται σύμφωνα με τις αρχές και τους κανόνες των Δ.Λ.Π. το προκύπτον αποτέλεσμα είναι με βάση τις αρχές και τους κανόνες των Δ.Λ.Π.

Σημειώνεται ότι, ανεξάρτητα από τις αρχές και τους κανόνες που ακολουθούνται στην τήρηση των λογιστικών βιβλίων (Δ.Λ.Π. ή φορολογικής νομοθεσίας) για τον τρόπο, τον χρόνο, τη θεώρηση κ.λπ. των τηρούμενων λογιστικών βιβλίων εφαρμόζονται οι αντίστοιχες διατάξεις του Κ.Β.Σ.(άρθρα 7, 18, 19, 24 κ.λπ.). Επιπροσθέτως επισημαίνεται ότι: όταν ο επιτηδευματίας επιλέγει να τηρεί τα λογιστικά του βιβλία σύμφωνα με τις αρχές και τους κανόνες των ισχυουσών φορολογικών διατάξεων, για τον επιτηδευματία αυτόν δεν προκύπτει από τις διατάξεις του ΚΒΣ καμία πρόσθετη υποχρέωση σε ότι αφορά στην εφαρμογή των Δ.Λ.Π. (τρόπος προσδιορισμού του αποτελέσματος σύμφωνα με τις αρχές και τους κανόνες των Δ.Λ.Π., σύνταξη οικονομικών καταστάσεων κ.λπ.). Όταν, όμως, τηρεί τα λογιστικά βιβλία σύμφωνα με τις αρχές και τους κανόνες των Δ.Λ.Π., τότε για τον επιτηδευματία αυτόν ορίζονται ορισμένες πρόσθετες υποχρεώσεις (Υπ. Οικονομικών 1017162/πολ. 1025/2005, «Λογιστής» 2005, σελ. 749).

Με τις διατάξεις της νέας παραγράφου 7 του άρθρου 7 του Κ.Β.Σ. ο επιτηδευματίας που τηρεί τα λογιστικά του βιβλία σύμφωνα με τις αρχές και τους κανόνες των Δ.Λ.Π., προκειμένου να είναι εφικτός ο προσδιορισμός των φορολογικών μεγεθών και για την εκπλήρωση των φορολογικών υποχρεώσεών του, υποχρεούται: α) Να συντάσσει Πίνακα Συμφωνίας Λογιστικής – Φορολογικής Βάσης (Π.Σ.Λ.Φ.Β.). β) Να τηρεί Φορολογικό Μητρώο Πάγιων Περιουσιακών Στοιχείων. γ) Να συντάσσει Πίνακα Φορολογικών Αποτελεσμάτων Χρήσης, Πίνακα Σχηματισμού Φορολογικών αποθεματικών και Ανακεφαλαιωτικό Πίνακα Φορολογικών Αποθεματικών.

Λογιστικά βιβλία που χρησιμοποιούνται ως βάση για τη διαπίστωση της λογιστικής αξίας μετά την υιοθέτηση των Δ.Λ.Π. Μετά την εφαρμογή των Δ.Λ.Π., ήτοι από την 1.1.2005 και μετά, σε περιπτώσεις μετασχηματισμού επιχειρήσεων με βάση τις διατάξεις των νόμων 2166/1993 και 2515/1997 δημιουργήθηκε προβληματισμός ως προς το ποια θα λαμβάνεται ως βάση για τη διαπίστωση της λογιστικής αξίας των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων των μετασχηματιζόμενων επιχειρήσεων: δηλαδή, λαμβάνεται αυτή που προκύπτει από τους κανόνες της φορολογικής νομοθεσίας, ανεξάρτητα αν οι επιχειρήσεις αυτές τηρούν τα λογιστικά

τους βιβλία με βάση τον Κ.Β.Σ. ή τα οριζόμενα από τα Δ.Λ.Π. Το θέμα ετέθη από ανώνυμη εταιρεία της οποίας οι μετοχές είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο και η οποία υπέβαλε ερώτημα στο Υπουργείο Οικονομικών σχετικά με το ποια είναι η βάση για τη διαπίστωση της λογιστικής αξίας των περιουσιακών στοιχείων και των υποχρεώσεων των μετασχηματιζόμενων επιχειρήσεων σύμφωνα με τις διατάξεις των νόμων 2166/1993 και 2515/1997 μετά την υιοθέτηση από 1.1.2005 των Δ.Λ.Π.

Το Υπουργείο Οικονομικών υπέβαλε ερώτημα προς την ΕΛΤΕ, η οποία απάντησε με το έγγραφο 490/8.7.2005(3) «ότι για σκοπούς εφαρμογής των διατάξεων των νόμων 2166/1993 και 2515/1997 που απαιτούν τη διαπίστωση της λογιστικής αξίας των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων, η βάση για τη διαπίστωση αυτή θα είναι η φορολογική βάση, δηλαδή οι κανόνες που καθορίζονται από τη φορολογική νομοθεσία και ιδιαίτερα τον Κ.Β.Σ., ανεξάρτητα αν οι μετασχηματιζόμενες επιχειρήσεις τηρούν τα λογιστικά τους βιβλία με βάση τον Κ.Β.Σ. ή τα οριζόμενα από τα Δ.Λ.Π/Δ.Π.Χ.Π.».

Επίσης, για το ίδιο θέμα το Υπουργείο Ανάπτυξης υπέβαλε ερώτημα προς την ΕΛΤΕ, η οποία απάντησε με το έγγραφο 510/31.8.2005 ότι οι «Ισολογισμοί Μετασχηματισμού» θα πρέπει να συντάσσονται σε φορολογική βάση με εφαρμογή των διατάξεων της φορολογικής νομοθεσίας και ιδιαίτερα του Κ.Β.Σ.

Μετά απ' όλα όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω προκύπτει ότι σε περίπτωση μετασχηματισμού επιχειρήσεων με βάση τις διατάξεις των νόμων 2166/1993 και 2515/1997, μετά την εφαρμογή των Δ.Λ.Π., ήτοι από την 1.1. 2005 και μετά, ως βάση για τη διαπίστωση της λογιστικής αξίας των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων των μετασχηματιζόμενων επιχειρήσεων λαμβάνεται αυτή που προκύπτει από τους κανόνες της φορολογικής νομοθεσίας, ανεξάρτητα αν οι επιχειρήσεις αυτές τηρούν τα λογιστικά τους βιβλία με βάση τον Κ.Β.Σ. ή τα οριζόμενα από τα Δ.Λ.Π. (Υπ. Οικονομικών Δ12 Β11 25510 ΕΞ 2010/27.9.2010). Στην πράξη, στις περιπτώσεις μετασχηματισμών επιχειρήσεων οι οποίες τηρούν τα βιβλία τους με βάση τα Δ.Λ.Π. και σύμφωνα με τα ανωτέρω αναφερόμενα, η έκθεση, που συντάσσεται για τις ανάγκες των μετασχηματισμών βάσει του νόμου 2166/1993 ή του νόμου 2515/1997 και πιστοποιεί τις λογιστικές αξίες των εισφερόμενων περιουσιακών στοιχείων καθώς και των υποχρεώσεων, αναπτύσσεται, για την πιστοποίηση κάθε καταχωρισμένου στην απογραφή λογαριασμού, σε δύο στήλες: μία στήλη αναφέρει τα δεδομένα και τα υπόλοιπα των φορολογικών βιβλίων και άλλη μία αναφέρει τα δεδομένα και τα υπόλοιπα των βιβλίων Δ.Λ.Π.

1.3 Η έννοια και διακρίσεις της υπεραξίας της επιχείρησης

Ως επιχείρηση νοείται κατά τις γενικές αρχές του δικαίου των συναλλαγών το σύνολο πραγμάτων, δικαιωμάτων, αυτών αγαθών ή πραγματικών καταστάσεων (όπως πελατεία φήμη, πίστη στις συναλλαγές, κ.λ.π.) που έχουν οργανωθεί σε οικονομική ενότητα από τον επιχειρηματία.

Από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 361, 479 και 513 του Αστικού κώδικα, συνάγεται ότι με βάση την αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων, οι συμβαλλόμενοι μπορούν να συμφωνήσουν την πώληση ολόκληρης της επιχείρησης ή και μέρους αυτής π.χ σε περίπτωση πώλησης υποκαταστήματος αυτής.

Κατά την πώληση της επιχείρησης σχεδόν σε όλες τις περιπτώσεις καταβάλλεται τίμημα πώλησης μεγαλύτερο της πραγματικής αξίας της επιχείρησης. Η θετική αυτή διαφορά έχει επικρατήσει να λέγεται στην διεθνή βιβλιογραφία «goodwill» και «fonds de commerce» και στην χώρα μας «υπεραξία της επιχείρησης», «υπερπρόσοδος» ή «υπερκέρδος» ή «φήμη και πελατεία», ή κατά τα συναλλακτικά ήθη «αέρας».

Οι επιχειρήσεις δαπανούν συνήθως σημαντικά ποσά με στόχο την δημιουργία υπεραξίας ή με την ελπίδα ότι θα δημιουργήσουν σ' αυτές κάποιο πλεονέκτημα που δεν έχουν οι ανταγωνιστές τους. Επειδή όμως δεν είναι δυνατόν να εξακριβωθεί ή άμεση σχέση μεταξύ των δαπανών αυτών και της δημιουργούμενης υπεραξίας, οι δαπάνες αυτές θεωρούνται ως έξοδα της τρέχουσας περιόδου και βαρύνουν τα αποτελέσματα της χρήσης στην οποία πραγματοποιούνται, γίνεται γενικά δεκτό, ότι η δημιουργούμενη από την κερδοφόρα πορεία της επιχείρησης υπεραξία δεν απεικονίζεται στα λογιστικά βιβλία και τις οικονομικές καταστάσεις της επιχείρησης για δύο βασικούς λόγους:

1. Δεν πραγματοποιούνται άμεσες και αναγνωρίσιμες δαπάνες για την δημιουργία υπεραξίας, όπως και στην περίπτωση των άλλων στοιχείων, π.χ. των στοιχείων που αγοράζονται ή κατασκευάζονται από την επιχείρηση.
2. Στην έκταση που πραγματοποιούνται δαπάνες (κόστος προώθησης) που είναι δυνατό έμμεσα να δημιουργούν υπεραξία, οι δαπάνες αυτές θεωρούνται έξοδα της χρήσης στην οποία πραγματοποιούνται, γιατί κάθε προσπάθεια διαχωρισμού αυτών σε τρέχοντα έξοδα και σε κόστος κτήσης υπεραξίας θα οδηγούσε σε αυθαιρεσία.

Η διάρκεια της υπεραξίας εξαρτάται από την ποιότητα των άυλων στοιχείων που την δημιουργούν, εάν η υπεραξία απορρέει από εφευρέσεις που έχουν κατοχυρωθεί με διπλώματα ευρεσιτεχνίας, σήματα, τεχνογνωσία και γενικά ένα πρωτοποριακό know-how, η διάρκεια της υπέρ προσόδου θα είναι σχετικά μεγάλη. Εάν όμως απορρέει από εύθραυστα άυλα περιουσιακά

στοιχεία (φήμη που δημιουργήθηκε από μεθοδευμένη διαφήμιση, ευνοϊκή συγκυρία κ.λπ.) η υπεραξία θα είναι μικρή.

Συνεπώς, η υπεραξία εμπερικλείει το σύνολο των πραγμάτων, δικαιωμάτων, άυλων αγαθών (φήμη και πελατεία, πίστη στις συναλλαγές, επιτυχές marketing, παραγωγή know-how κ.λπ.) που διαθέτει η επιχείρηση και από την οποία μπορεί να ωφεληθεί όποιος ασκήσει την ίδια την επιχείρηση.

Ο εκτιμητής οφείλει να εξακριβώσει ποια άυλα στοιχεία αποφέρουν την υπεραξία και να σταθμίσει την ωφέλιμη ζωή τους. Έτσι θα εντοπίσει εάν η προέλευση των στοιχείων αυτών οφείλεται σε μονιμότερους παράγοντες, οπότε η διάρκεια της υπεραξίας προοιωνίζεται επιεικέστερη, η σε ευκαιριακούς παράγοντες οπότε η υπεραξία θα είναι μικρής διάρκειας.

Επομένως όταν πωλείται μία επιχείρηση ο πωλών επιχειρηματίας (ή εκτιμητής) υπολογίζει το τίμημα πώλησης με βάση τα εξής:

1. Την πραγματική αξία των πωλούμενων επιμέρους περιουσιακών στοιχείων (ενσώματων και ασώματων, αποθεμάτων, απαιτήσεων, συμμετοχών χρεογράφων και διαθεσίμων μειωμένου του συνόλου αυτών με την αξία των υποχρεώσεων). Η πραγματική αυτή αξία των επιμέρους περιουσιακών στοιχείων απεικονίζει την αξία με την οποία αυτά μεταβιβάζονται κατά τις συναλλαγές και εκτιμάται από ανεξάρτητους εκτιμητές, π.χ. από εμπειρογνώμονες της επιτροπής του άρθρου 9 του ν.2190/1920. Επομένως αν ένα μηχάνημα στα βιβλία της επιχείρησης έχει αξία κτήσης €100, αποσβέσεις μέχρι την ημερομηνία πώλησης €50 και συνεπώς αναπόσβεστη αξία €50 και η πραγματική αξία στις συναλλαγές είναι €80, τότε στην ουσία η επιχείρηση αναπροσαρμόζει την αναπόσβεστη αξία από €50 σε €80 και παράλληλα αυξάνει κατά €30 τα κεφάλαια της. Δηλαδή, κατά την πώληση μιας επιχείρησης, τα επιμέρους περιουσιακά στοιχεία δεν πωλούνται στις λογιστικές τους αξίες αλλά στις τρέχουσες πραγματικές.
2. Την αξία της ωφέλειας την οποία η επιχείρηση παράγει: η ωφέλεια αυτή είναι η υπεραξία (ή goodwill ή υπερπρόσοδος ή υπερκέρδος ή «αέρας»). Η υπεραξία της επιχείρησης στηρίζεται στην ικανότητα της να πραγματοποιεί υψηλά κέρδη. Η εκτίμηση για τα υψηλά κέρδη βασίζεται, όπως αναφέρθηκε παραπάνω σε πραγματικές καταστάσεις όπως πελατεία, φήμη, πίστη στις συναλλαγές κ.λπ. Δηλαδή ο νέος ιδιοκτήτης αγοράζει δύο περιουσιακά στοιχεία: ένα που είναι βέβαιο ότι υπάρχει εφόσον είναι καταχωρημένο στα λογιστικά βιβλία και η επιχείρηση έχει την κυριότητα του ή το δικαίωμα χρήσης του και ένα άλλο το οποίο είναι εκτιμώμενο κατ το χρόνο της αγοράς και αφορά τα κέρδη τα οποία η επιχείρηση αναμένεται ότι θα έχει την ικανότητα να παράγει μετά την απόκτηση της.

Η υπεραξία της επιχείρησης μπορεί να εξεταστεί από πολλές πλευρές και να διακριθεί σε περισσότερες από μία κατηγορία, όπως παρατίθεται παρακάτω.

A. Υπεραξία δημιουργούμενη από την ίδια την επιχείρηση

Η επιτυχημένη δράση της επιχείρησης αυξάνει καθημερινά την φήμη της, την πελατεία της, εξειδικεύει το προσωπικό της στις ιδιορρυθμίες του κλάδου, βελτιώνει τα προϊόντα της, κλπ., γεγονότα που της επιτρέπουν να επιτυγχάνει υπερβάλλουσα απόδοση στο επενδυμένο κεφάλαιο. Σε περιπτώσεις που η επιχείρηση πραγματοποιεί μια εκτεταμένη διαφημιστική εκστρατεία με σκοπό την αύξηση των εργασιών της και δαπανά εξαιρετικά μεγάλα ποσά, διατυπώνεται από μερικούς η γνώμη, ότι το πέρα από την συνηθισμένη κανονική διαφημιστική δαπάνη πόσο είναι δυνατό να κεφαλαιοποιηθεί ως υπεραξία. Παρατηρείται ότι, ακόμη και στην περίπτωση που θεωρητικά γίνει δεκτή η λύση αυτή, ανακύπτουν πρακτικές δύσκολες στην εφαρμογή τους που την καθιστούν επικίνδυνη για την επιχείρηση. Ποια είναι η κανονική δαπάνη διαφήμισης δεν είναι εύκολο να προσδιοριστεί, αφού δεν είναι δυνατόν να προβλεφθεί το μέγεθος της διαφήμισης που θα υποχρεωθεί η επιχείρηση να πραγματοποιεί στις επόμενες χρήσεις. Η πιο λογική λύση, είναι ένα ποσοστό της δαπάνης να θεωρείται σαν «έξοδο πολυετούς απόσβεσης», ιδίως στις περιπτώσεις μεγάλων διαφημίσεων νέων προϊόντων και να αποσβένεται στις χρήσεις που αναμένεται λογικά να ωφεληθούν από τη διαφήμιση.

Γενικά, επειδή δεν είναι εύκολο να εξακριβωθεί η άμεση σχέση μεταξύ των δαπανών αυτών και της δημιουργούμενης υπεραξίας, οι δαπάνες αυτές θεωρούνται ως έξοδα της τρέχουσας περιόδου και βαρύνουν το αποτέλεσμα της χρήσης στην οποία πραγματοποιούνται.

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, η δημιουργούμενη από την κερδοφόρα πορεία της επιχείρησης υπεραξία δεν απεικονίζεται στα βιβλία της επιχείρησης και στις οικονομικές καταστάσεις.

B. Η αποκτώμενη υπεραξία άλλης επιχείρησης

Η υπεραξία μιας επιχείρησης δεν είναι δυνατόν να αποτελέσει από μόνη της αντικείμενο αγοροπωλησίας. Η υπεραξία μεταβιβάζεται μόνο με την μεταβίβαση της επιχείρησης ή ενός κλάδου ή μιας ομάδας περιουσιακών στοιχείων αυτής. Δηλαδή, η υπεραξία άλλης επιχείρησης αποκτάται με την αγορά επιχείρησης ή την συγχώνευση αυτής με άλλες επιχειρήσεις ή την απόκτηση, έναντι μετρητών ή μετοχών ή άλλων περιουσιακών στοιχείων, ενός παραγωγικού κλάδου ή μιας ομάδας περιουσιακών στοιχείων άλλης επιχείρησης.

Στις παραπάνω περιπτώσεις, υπεραξία θεωρείται η επιπλέον διαφορά μεταξύ του αντίτιμου που καταβάλλεται για την απόκτηση της επιχείρησης ή του παραγωγικού κλάδου αυτής ή της ομάδας των περιουσιακών στοιχείων και της συνολικής ακριβοδίκαιης αγοραίας αξίας των

αποκτώμενων περιουσιακών στοιχείων (ενσώματων και ασώματων), μειωμένης με τις υποχρεώσεις της αποκτώμενης επιχείρησης ή της εκχωρούμενες στην επιχείρηση υποχρεώσεις του παραγωγικού κλάδου ή της ομάδας των περιουσιακών στοιχείων. Γίνεται δεκτό, ότι στις παραπάνω περιπτώσεις το κόστος κτήσης της υπεραξίας εγγράφεται ως περιουσιακό στοιχείο στα βιβλία και τις οικονομικές καταστάσεις της επιχείρησης.

Για παράδειγμα έστω:

Τιμή αγοράς της επιχείρησης Α:	1.000€
Περιουσιακά στοιχεία της Α που αποκτήθηκαν από την Β(στην τρέχουσα αξία τους):	
Ενσώματα:	500€
Πρόνομια ευρεσιτεχνίας:	200€
Δικαίωμα βιομηχ. ιδιοκ:	150€
Ασώματα:	350€
Εκχωρούμενες υποχρεώσεις:	-50€
Καθαρή αξία αγοράς αποκτούμενων:	800€
Κόστος κτήσης υπεραξίας:	200€

Γ. Η Αρνητική υπεραξία

Στις περιπτώσεις που μία επιχείρηση ή ένας παραγωγικός κλάδος ή μία ομάδα περιουσιακών στοιχείων, αγοράζεται αντί συνολικού τιμήματος μικρότερου από την λογιστική αξία της επιχείρησης ή του κλάδου ή της ομάδας περιουσιακών στοιχείων, έχουμε αρνητική υπεραξία. Όπως είναι προφανές, διαφορά αυτή δεν συνιστά αρνητική υπεραξία, διότι για τον προσδιορισμό της υπεραξίας απαιτείται επανεκτίμηση των ενσώματων και άυλων περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης στην πραγματική τους αξία, στη βάση μιας αμοτεροβαρούς συμβάσεως αγοροπωλησίας της επιχείρησης, και υπεραξία υπάρχει όταν το συνολικό τίμημα αγοράς υπερβαίνει την τελευταία αυτή αξία και όχι την λογιστική αξία της επιχείρησης.

Αλλά και στην περίπτωση, που το συνολικό τίμημα αγοράς είναι μικρότερο από την τρέχουσα τιμή πώλησης των επιμέρους στοιχείων, δεν υπάρχει αρνητική υπεραξία, γιατί η τρέχουσα τιμή πώλησης καθενός στοιχείου μεμονωμένα μπορεί να μην είναι ίδια με εκείνη που θα επιτυγχανόταν αν όλα τα στοιχεία πωλούνταν σαν ένα πακέτο σε μία αγοροπωλησία της διοίκησης κλπ.

Δ. Η υπεραξία ανάλογα με την αιτία που την προκαλεί

Η υπεραξία είναι δυνατό, ανάλογα με τα αίτια που την προκαλούν, να διακριθεί στις εξής τρεις κατηγορίες:

1. **Προσωπική**, που συνδέεται στενά με τον επιχειρηματία και χάνεται όταν αυτός αποχωρήσει από την επιχείρηση. Δεν έχει σημαντική αξία για τον αγοραστή της επιχείρησης ακόμα και στην περίπτωση που ο πωλητής, με βάση σχετική σύμβαση, θα εξακολουθήσει να προσφέρει τις υπηρεσίες του στην επιχείρηση.
2. **Προσκολλημένη**, που συνδέεται με την παρουσία της επιχείρησης (λ.χ. ακίνητα, τόπος εγκατάστασης) την υψηλή στάθμη του απασχολούμενου προσωπικού κλπ. Αυτή δεν είναι προσωπική, είναι προσκολλημένη με την επιχείρηση και ασφαλώς έχει αξία για τον υποψήφιο αγοραστή.
3. **Φευγαλέα**, που δεν είναι προσωπική, ούτε προσκολλημένη, αλλά θα εξαφανιστεί αν η επιχείρηση αλλάξει ιδιοκτησία. Η υπεραξία αυτή, επίσης έχει μηδαμινή αξία για τον ενδιαφερόμενο αγοραστή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΔΙΕΘΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΙ ΥΠΕΡΑΞΙΑ

2.1 Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια έχει ξεκινήσει μια αξιόλογη προσπάθεια ανάμεσα στο IASB και το FASB για τη βελτίωση της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης του κοινού. Η προσπάθεια αυτή συνιστάται στη δημιουργία και υιοθέτηση κοινών λογιστικών προτύπων, ώστε να επιτυγχάνεται διαφάνεια από μέρους των επιχειρήσεων και συγκρισιμότητα των Οικονομικών Καταστάσεων των επιχειρήσεων διεθνώς.

Στα πλαίσια αυτού του σκοπού δημιουργήθηκαν τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα. Το πρότυπο που προδιαγράφει αρχικά το λογιστικό χειρισμό των άυλων περιουσιακών στοιχείων, που αποκτώνται σε συνενώσεις επιχειρήσεων, την ή μετά την 31 Μαρτίου 2004, είναι το ΔΛΠ 38: «Άυλα Περιουσιακά Στοιχεία». Το Πρότυπο επίσης καθορίζει πώς να επιμετράτε η λογιστική αξία των άυλων περιουσιακών στοιχείων και απαιτεί ορισμένες καθορισμένες γνωστοποιήσεις, σχετικά με τα άυλα περιουσιακά στοιχεία, που πρέπει να περιλαμβάνει κάθε επιχείρηση στις Επεξηγηματικές Σημειώσεις των Οικονομικών Καταστάσεων της. Παράλληλα, για την υπεραξία και τα άυλα περιουσιακά στοιχεία που αποκτήθηκαν από συνένωση επιχειρήσεων την ή μετά την 31 Μαρτίου 2004 ξεκίνησε η ισχύς του ΔΛΠ 36: «Απομείωση Αξίας Περιουσιακών Στοιχείων». Ο σκοπός αυτού του Προτύπου είναι να προδιαγράψει τις διαδικασίες που εφαρμόζει μία οντότητα, για να εξασφαλίσει ότι, τα περιουσιακά στοιχεία της απεικονίζονται σε αξία όχι μεγαλύτερη από το ανακτήσιμο ποσό τους. Ένα περιουσιακό στοιχείο απεικονίζεται σε μεγαλύτερη από το ανακτήσιμο ποσό του αξία, αν η λογιστική αξία του υπερβαίνει το ποσό που ανακτάται μέσω χρήσης ή πώλησης του περιουσιακού αυτού στοιχείου. Αν αυτό συμβαίνει, το περιουσιακό στοιχείο χαρακτηρίζεται ως απομειωμένης αξίας και το Πρότυπο απαιτεί η οντότητα να αναγνωρίζει ζημία απομείωσης. Το Πρότυπο επίσης καθορίζει πότε μία οντότητα πρέπει να αναστρέφει τη ζημία απομείωσης και προδιαγράφει τις γνωστοποιήσεις.

Παρά την υιοθέτηση όμως των παραπάνω προτύπων, η συνένωση επιχειρήσεων, και κατ' επέκταση η υπεραξία, συνέχιζε να αποτελεί ένα ιδιαίτερο και δύσκολο κομμάτι για την επιστημονική και επιχειρηματική κοινότητα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, τα δύο συμβούλια να εξετάσουν εκτενέστερα το θέμα αυτό, και να καταλήξουν το Μάρτιο του 2004 στο Διεθνές Πρότυπο Χρηματοοικονομικής Αναφοράς 3 και στο αναθεωρημένο Δ.Π.Χ.Α. 3 το 2008.

Σε αυτό το κεφάλαιο θα εξετάσουμε αναλυτικά τις διατάξεις που αφορούν την υπεραξία σύμφωνα με το Δ.Π.Χ.Α. 3 και το ΔΛΠ 36. Συγκεκριμένα παρατίθενται κάποιοι εννοιολογικοί

ορισμοί, ώστε να γίνει πιο κατανοητή η ανάλυση, προσδιορίζονται οι προϋποθέσεις αναγνώρισης και τους τρόπους αποτίμησης της υπεραξίας, ο έλεγχος απομείωσης και πώς αναγνωρίζεται η ζημία απομείωσης και τέλος θα παραθέσουμε ορισμένες από τις γνωστοποιήσεις που υποχρεούνται οι επιχειρήσεις να περιλαμβάνουν στις Επεξηγηματικές Σημειώσεις των Οικονομικών Καταστάσεων τους.

2.2 Εννοιολογικοί ορισμοί

Η ημερομηνία της συμφωνίας για μία συνένωση επιχειρήσεων είναι η ημερομηνία κατά την οποία επιτυγχάνεται μία ουσιαστική συμφωνία μεταξύ των συνενωμένων επιχειρήσεων και στην περίπτωση των οντοτήτων των οποίων οι μετοχές διαπραγματεύονται δημόσια, η ημερομηνία που ανακοινώνεται δημόσια. Σε περίπτωση επιθετικής αγοράς εταιρίας, η νωρίτερα ημερομηνία κατά την οποία επιτυγχάνεται ουσιαστική συμφωνία μεταξύ των συνενωμένων μερών είναι η ημερομηνία κατά την οποία επαρκής αριθμός των ιδιοκτητών της αποκτώμενης έχουν αποδεχθεί την προσφορά του αποκτώντος ώστε ο αποκτών να αποκτή τον έλεγχο της αποκτώμενης.

Λογιστική αξία είναι το ποσό στο οποίο ένα περιουσιακό στοιχείο αναγνωρίζεται, μετά την αφαίρεση οποιωνδήποτε σωρευμένων αποσβέσεων και σωρευμένων ζημιών απομείωσης.

Εύλογη αξία ενός περιουσιακού στοιχείου είναι το ποσό για το οποίο αυτό το περιουσιακό στοιχείο θα μπορούσε να ανταλλαγεί μεταξύ δύο μερών που ενεργούν με τη θέληση τους και με πλήρη γνώση των συνθηκών της αγοράς.

Μονάδα δημιουργίας ταμιακών ροών είναι η μικρότερη αναγνωρίσιμη ομάδα περιουσιακών στοιχείων που δημιουργεί ταμιακές εισροές οι οποίες είναι σε μεγάλο βαθμό ανεξάρτητες από τις ταμιακές εισροές από άλλα περιουσιακά στοιχεία ή ομάδες περιουσιακών στοιχείων.

Εταιρικά περιουσιακά στοιχεία είναι περιουσιακά στοιχεία, εκτός από υπεραξία, τα οποία συμβάλλουν στις μελλοντικές ταμιακές ροές τόσο, της υπό εξέταση μονάδας όσο και άλλων μονάδων δημιουργίας ταμιακών ροών.

Κόστη διάθεσης είναι τα διαφορεικά κόστη που είναι καταλογιστέα άμεσα στην πώληση ενός περιουσιακού στοιχείου ή μιας μονάδας δημιουργία ταμιακών ροών, μη συμπεριλαμβανομένων των χρηματοοικονομικών εξόδων και του φόρου εισοδήματος.

Αποσβέσιμο ποσό είναι το κόστος ενός περιουσιακού στοιχείου ή άλλο ποσό που υποκαθιστά το κόστος στις οικονομικές καταστάσεις απομειωμένο κατά την υπολειμματική αξία του.

Απόσβεση είναι η συστηματική κατανομή του αποσβέσιμου ποσού ενός περιουσιακού στοιχείου, κατά τη διάρκεια της ωφέλιμης ζωής του.

Εύλογη αξία απομειωμένης κατά το κόστος της πώλησης είναι το ποσό που μπορεί να ληφθεί από την πώληση ενός περιουσιακού στοιχείου ή μονάδας δημιουργίας ταμιακών ροών, σε μια συναλλαγή σε καθαρά εμπορική βάση, μεταξύ δύο μερών που ενεργούν με τη θέλησή τους και με πλήρη γνώση των συνθηκών της αγοράς.

Ζημία απομείωσης είναι το ποσό κατά το οποίο η λογιστική αξία ενός περιουσιακού στοιχείου ή μονάδα δημιουργίας ταμιακών ροών υπερβαίνει το ανακτήσιμο ποσό του.

Το ανακτήσιμο ποσό ενός περιουσιακού στοιχείου ή μιας μονάδας δημιουργίας ταμιακών ροών, είναι η υψηλότερη αξία μεταξύ της εύλογης αξίας απομειωμένης κατά το κόστος της πώλησης και της αξίας λόγω χρήσης του.

2.3 Αναγνώριση και αποτίμηση Υπεραξίας

Το Δ.Π.Χ.Α. 3 ορίζει ότι κατά την ημερομηνία της απόκτησης, η αποκτώσα επιχείρηση θα πρέπει να αναγνωρίσει την υπεραξία που προκύπτει από τη συναλλαγή απόκτησης ως περιουσιακό στοιχείο και να την αποτιμήσει. Η υπεραξία θα υπολογισθεί ως το υπερβάλλον ποσό ανάμεσα:

A) στο άθροισμα i) του ανταλλάγματος που μεταβιβάστηκε, το οποίο κατά κανόνα αποτιμάται στην εύλογη αξία κατά την ημερομηνία απόκτησης, ii) του ποσού τυχόν δικαιωμάτων μειοψηφίας της αποκτώμενης, και iii) της εύλογης αξίας των συμμετοχικών δικαιωμάτων που κατείχε η αποκτώσα επιχείρηση προηγουμένως στην αποκτώμενη κατά την ημερομηνία απόκτησης, σε περίπτωση συνένωσης επιχειρήσεων σε στάδια, και

B) την καθαρή αξία κατά την ημερομηνία απόκτησης των αποκτηθέντων αναγνωρίσιμων περιουσιακών στοιχείων και των αναληφθέντων υποχρεώσεων, αποτιμώμενα σύμφωνα με το Δ.Π.Χ.Α.3.

Με βάση τις διατάξεις του Δ.Π.Χ.Α. 3, το ανάλλαγμα που μεταβιβάστηκε κατά τη συναλλαγή απόκτησης αποτιμάται στη εύλογη αξία του. Η εύλογη αξία θα υπολογίζεται ως το άθροισμα της εύλογης αξίας κατά την ημερομηνία απόκτησης των μεταφερθέντων από την αποκτώσα περιουσιακών στοιχείων, των υποχρεώσεων που αναλήφθηκαν από την αποκτώσα προς τους προηγούμενους ιδιοκτήτες και των συμμετοχικών δικαιωμάτων που έχει εκδώσει η αποκτώσα. Ωστόσο, υπάρχει περίπτωση κάποια στοιχεία που συμπεριλαμβάνονται στο μεταβιβασθέν ανάλλαγμα να παρουσιάζουν διαφορές μεταξύ της λογιστικής και εύλογης αξίας

τους κατά την ημερομηνία απόκτησης. Σε αυτήν την περίπτωση, η αποκτώσα επιχείρηση θα πρέπει να αποτιμήσει εκ νέου τα μεταβιβαζόμενα περιουσιακά στοιχεία ή τις υποχρεώσεις στις εύλογες αξίες τους από την ημερομηνία απόκτησης, και να αναγνωρίσει τα πιθανά κέρδη ή ζημίες που προκύπτουν στο λογαριασμό αποτελεσμάτων.

Τα δικαιώματα μειοψηφίας αποτιμώνται από την αποκτώσα επιχείρηση είτε στην εύλογη αξία τους (για παράδειγμα, βάση της τιμής της μετοχής όπως αυτή διαμορφώνεται σε μία ενεργό αγορά) είτε αναλογικά με το αντίστοιχο ποσοστό επί των καθαρών αναγνωρίσιμων περιουσιακών στοιχείων της αποκτώμενης επιχείρησης. Αυτό σημαίνει ότι η υπεραξία που θα παρουσιασθεί στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις μπορεί να διαφέρει ανάλογα με τον τρόπο αποτίμησης των δικαιωμάτων μειοψηφίας που θα επιλέξει.

Σε μία συνένωση επιχειρήσεων όπου το μεταβιβασθέν αντάλλαγμα αποτελείται μόνο από συμμετοχικά δικαιώματα, η εύλογη αξία κατά την ημερομηνία απόκτησης των συμμετοχικών δικαιωμάτων της αποκτώσας. Για το λόγο αυτό, σε αυτή την περίπτωση, το ποσό της υπεραξίας δεν υπολογίζεται βάση της εύλογης αξίας των μεταφερόμενων συμμετοχικών δικαιωμάτων αλλά με βάση την εύλογη αξία κατά την ημερομηνία απόκτησης των συμμετοχικών δικαιωμάτων της αποκτώμενης επιχείρησης.

Κάποιες φορές μια συνένωση επιχειρήσεων μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς τη μεταβίβαση ανταλλάγματος. Το Δ.Π.Χ.Α. 3 δίνει ως παραδείγματα τέτοιας περίπτωσης τα παρακάτω:

- Η αποκτώσα επιχείρηση ξαναγοράζει επαρκεί αριθμό δικών της μετοχών ώστε να αποκτήσει τον έλεγχο.
- Εκπνέουν μειοψηφικά δικαιώματα βέτο, τα οποία προηγουμένως δεν επέτρεπαν στην αποκτώσα επιχείρηση να ελέγχει μια αποκτώμενη, στην οποία η αποκτώσα κατείχε τα πλειοψηφικά δικαιώματα ψήφου.
- Η αποκτώσα και η αποκτώμενη συμφωνούν να συναινέσουν τις επιχειρήσεις τους αποκλειστικά με σύμβαση. Η αποκτώσα σε αυτήν την περίπτωση, δεν καταβάλει αντίτιμο εις αντάλλαγμα του ελέγχου μιας αποκτώμενης και δεν διατηρεί συμμετοχικά δικαιώματα στην αποκτώμενη, είτε κατά την ημερομηνία απόκτησης είτε προηγουμένως. Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η συνένωση επιχειρήσεων μέσω συμφωνίας σύνδεσης των μετοχών και η εισαγωγή των μετοχών σε δύο χρηματιστήρια, το λεγόμενο stapling.

Για τον προσδιορισμό του ποσού της υπεραξίας σε μία συνένωση επιχειρήσεων όπου δεν μεταφέρεται αντάλλαγμα, η αποκτώσα επιχείρηση θα χρησιμοποιεί την εύλογη αξία κατά την ημερομηνία απόκτησης των συμμετοχικών δικαιωμάτων της αποκτώσας στην αποκτώμενη

επιχείρηση. Η εύλογη αξία θα υπολογίζεται με τη χρήση μιας τεχνικής αποτίμησης αντί για την εύλογη αξία κατά την ημερομηνία απόκτησης του μεταβιβασθέντος ανταλλάγματος. Στην ενδεχόμενη περίπτωση χρήσης περισσότερων από μιας τεχνικών αποτίμησης, η αποκτώσα θα πρέπει να αξιολογεί τα αποτελέσματα των τεχνικών, εξετάζοντας τη συνάφεια και την αξιοπιστία των χρησιμοποιούμενων εισροών και την έκταση των διαθέσιμων στοιχείων.

2.4 Αναγνώριση & Αποτίμηση Κέρδους μιας Αγοράς Ευκαιρίας

Κάποιες φορές συμβαίνει μια αποκτώσα επιχείρηση να προχωρήσει στην εξαγορά μιας αποκτωμένης για την οποία ο υπολογισμός της υπεραξίας κατά την ημερομηνία απόκτησης να δίνει αρνητικό αποτέλεσμα. Σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, αυτό σημαίνει ότι τα ανταλλάγματα που μεταβιβάζονται από την αποκτώσα έχουν μικρότερη αξία από την καθαρή αξία των αποκτηθέντων αναγνωρίσιμων περιουσιακών στοιχείων και των αναληφθεισών υποχρεώσεων. Όταν συμβαίνει αυτό, τότε μιλάμε για μια αγορά ευκαιρίας. Μία αγορά ευκαιρίας μπορεί να προκύψει, για παράδειγμα, σε μια συνένωση επιχειρήσεων όπου ο πωλητής ενεργεί υπό τις συνθήκες εξαναγκασμού (αναγκαστική πώληση).

Στην περίπτωση μιας αγοράς ευκαιρίας, η αποκτώσα επιχείρηση υποχρεούται να ακόλουθήσει μία συγκεκριμένη διαδικασία πριν προχωρήσει στην αναγνώριση του ποσού της αρνητικής υπεραξίας. Αρχικά θα πρέπει να επανεξετάσει αν έχει υπολογίσει σωστά τις αξίες όλων των αποκτηθέντων περιουσιακών στοιχείων και όλων των αναληφθεισών υποχρεώσεων και να αναγνωρίσει τυχόν νέα περιουσιακά στοιχεία ή υποχρεώσεις που θα προσδιοριστούν κατά την περίοδο της αναθεώρησης. Στην συνέχεια θα πρέπει να επανεξετάσει τις διαδικασίες και βάσεις αποτίμησης που χρησιμοποιήθηκαν κατά την ημερομηνία απόκτησης για την αποτίμηση των παρακάτω στοιχείων, όπως απαιτεί το Δ.Π.Χ.Α. 3:

- τα αναγνωρίσιμα αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία και τις αναληφθείσες υποχρεώσεις,
- τα τυχόν δικαιώματα μειοψηφίας,
- σε συνένωση επιχειρήσεων που επιτυγχάνεται σε στάδια, τα συμμετοχικά δικαιώματα που κατείχε η αποκτώσα προηγουμένως στην αποκτώμενη και
- το μεταβιβασθέν αντάλλαγμα

Σκοπός της επανεξέτασης είναι να διασφαλισθεί ότι, κατά την ημερομηνία απόκτησης, η αποκτώσα επιχείρηση εξέτασε κατάλληλα και έλαβε υπόψη το σύνολο των διαθέσιμων στοιχείων κατά την αποτίμηση των μεταβιβασθέντων περιουσιακών στοιχείων.

Εάν μετά την επανεξέταση η διαφορά συνεχίζει να υφίσταται (δηλαδή η καθαρή αξία κατά την ημερομηνία απόκτησης των αποκτηθέντων περιουσιακών στοιχείων και των αναληφθεισών υποχρεώσεων να ξεπερνά την αξία του μεταβιβασθέντος ανταλλάγματος), τότε το κέρδος θα αποδοθεί στην αποκτώσα επιχείρηση, η οποία με τη σειρά της θα το αναγνωρίσει στα αποτελέσματα κατά την ημερομηνία απόκτησης.

2.5 Θετική και Αρνητική Υπεραξία (παραδείγματα)

Το ΔΛΠ 38, κατά την ανάλυση της υπεραξίας, εισάγει τις έννοιες της θετικής και αρνητικής υπεραξίας. Κατά την ημερομηνία αγοράς, το κόστος αγοράς πρέπει να κατανεμηθεί στα επί μέρους περιουσιακά στοιχεία, στις υποχρεώσεις και στις ενδεχόμενες υποχρεώσεις της εξαγοραζόμενης επιχείρησης, τα οποία αποτιμώνται στην εύλογη αξία τους. Εξαιρέση αποτελούν σύμφωνα με το ΔΠΧΠ 5, τα μη κυκλοφορούντα στοιχεία του ενεργητικού που ταξινομούνται ως κατεχόμενα για πώληση και τα οποία αποτιμώνται στην εύλογη αξία τους μειωμένη με τα έξοδα πώλησης. Οι όροι αυτοί της θετικής και αρνητικής υπεραξίας χρησιμοποιούνται διότι η διαφορά μεταξύ του κόστους αγοράς που καταβάλλει ο αγοραστής και της εύλογης αξίας της καθαρής περιουσίας που αποκτά και συνιστά την υπεραξία, να είναι θετική η αρνητική.

Παράδειγμα θετικής υπεραξίας:

Αρχικά πρέπει να προσδιοριστεί η αρχική υπεραξία. Έτσι ισχύουν για το παράδειγμα τα εξής:

Κόστος κτήσης της συμμετοχής		1.000.000
μείον:		
Εύλογη αξία		
- Στοιχεία ενεργητικού	1.100.000	
- Στοιχεία υποχρεώσεων	(200.000)	
- Στοιχεία ενδεχόμενων υποχρεώσεων	(100.000)	800.000
Υπεραξία		200.000

Η θετική υπεραξία αποτελεί στοιχείο ενεργητικού και μετά την αρχική της καταχώρηση πρέπει να αποτιμάται στο κόστος μείον τις συσσωρευμένες αποσβέσεις γιατί, μπορεί η υπεραξία να μην υπόκειται σε απόσβεση (από την 1/4/2004 και μετά), είναι αναγκαίο όμως να ελέγχεται το λιγότερο σε ετήσια βάση για τυχόν απομειώσεις.

Παράδειγμα αρνητικής υπεραξίας:

Αρχικά πρέπει να προσδιοριστεί η αρχική υπεραξία, όπως έγινε και προηγουμένως. Έτσι ισχύουν για το παράδειγμα τα εξής:

Κόστος κτήσης της συμμετοχής		1.000.000
μείον:		
Εύλογη αξία		
- Στοιχεία ενεργητικού	1.400.000	
- Στοιχεία υποχρεώσεων	(200.000)	
-Στοιχεία ενδεχόμενων υποχρεώσεων	(100.000)	1.100.000
Υπεραξία		100.000

Οι ενέργειες του αγοραστή σε μία τέτοια περίπτωση είναι ο άμεσος έλεγχος και επανεκτίμηση των υποχρεώσεων και των ενδεχόμενων υποχρεώσεων της συγγενούς εταιρίας, καθώς και του κόστους κτήσης της συμμετοχής. Με αυτόν τον τρόπο επαληθεύει και ενδεχομένως διορθώνει το ποσό της προκύπτουσας αρνητικής υπεραξίας. Έπειτα καταχωρεί στα Αποτελέσματα χρήσης οποιοδήποτε ποσό παραμένει από την παραπάνω επανεκτίμηση. Παραπάνω αναφέρθηκε πως η υπεραξία δεν υπόκειται σε απόσβεση. Πράγματι, μετά την 1/4/2004, η υπεραξία χαρακτηρίζεται σύμφωνα με το ΔΠΧΠ 5 ως μη αποσβέσιμο στοιχείο του ενεργητικού και δεν αποσβένεται. Αντίθετα η υπεραξία μπορεί να απομειωθεί όπως περιγράφουν οι διατάξεις του ΔΛΠ 36. Η υπεραξία που έχει καταχωρηθεί έως την 31/3/2004 αποσβένεται σύμφωνα με το ΔΛΠ 22, «σε μία συστηματική βάση κατά την διάρκεια της ωφέλιμης οικονομικής της ζωής, η οποία, κατά μαχητή εκδοχή, δεν πρέπει να υπερβαίνει τα είκοσι έτη. Η απόσβεση πρέπει να λογίζεται με τη σταθερή (ευθεία) μέθοδο και να καταχωρείται στα έξοδα χρήσης.» Όταν η επιχείρηση έως την 31/3/2004 έχει αφαιρέσει την υπεραξία από τα ίδια κεφάλαια, δεν θα πρέπει να καταχωρήσει την υπεραξία αυτή στα αποτελέσματα χρήσης όταν εκποιήσει ολόκληρη την επιχείρηση ή μέρος αυτής με την οποία σχετίζεται η υπεραξία ή όταν υπάρχει απομείωση μίας μονάδας δημιουργίας ταμειακών ροών με την οποία σχετίζεται η υπεραξία.

2.6 Περίοδος Επιμέτρησης

Εάν μέχρι το τέλος της περιόδου αναφοράς δεν έχει ολοκληρωθεί η αναγνώριση και η αποτίμηση των αναγνωρίσιμων αποκτηθέντων περιουσιακών στοιχείων, των τυχόν αναληφθεισών υποχρεώσεων, των δικαιωμάτων μειοψηφίας, του μεταβιβασθέντος ανταλλάγματος, σε συνένωση επιχειρήσεων που επιτυγχάνεται σταδιακά των συμμετοχικών δικαιωμάτων στην αποκτώμενη που κατείχε προηγουμένως η αποκτώσα, και της προκύπτουσας υπεραξίας ή του πιθανού κέρδους από μια αγορά ευκαιρίας, τότε το Πρότυπο υποχρεώνει την αποκτώσα επιχείρηση να παρουσιάσει στις οικονομικές καταστάσεις της τα στοιχεία των οποίων οι εύλογες αξίες δεν έχουν ολοκληρωθεί, με προσωρινά ποσά.

Η περίοδος επιμέτρησης είναι η περίοδος μετά την ημερομηνία απόκτησης κατά την οποία η αποκτώσα μπορεί να προσαρμόσει αναδρομικά τα προσωρινά ποσά που αναγνωρίζονται για μια συνένωση επιχειρήσεων. Η περίοδος επιμέτρησης παρέχει στην αποκτώσα εύλογο χρονικό διάστημα ώστε να έχει στη διάθεση της όλες τις απαραίτητες πληροφορίες για την αναγνώριση και αποτίμηση των στοιχείων που αναφέρθηκαν παραπάνω. Μετά την προσαρμογή των αξιών, οι τελευταίες θα πρέπει να αντικατοπτρίζουν τις νέες πληροφορίες για τα γεγονότα και τις συνθήκες που επικρατούσαν κατά την ημερομηνία απόκτησης και τα οποία, αν ήταν γνωστά, θα είχαν επηρεάσει την αναγνώριση και αποτίμηση των στοιχείων από εκείνη την ημερομηνία. Ωστόσο, η αποκτώσα επιχείρηση θα πρέπει να εξετάσει όλους τους σχετικούς παράγοντες ώστε να επιβεβαιώσει την ορθότητα και αξιοπιστία των πληροφοριών, και να αποφασίσει εάν θα πρέπει να ληφθούν υπόψη για την αναπροσαρμογή των προσωρινών ποσών. Για παράδειγμα, πληροφορίες που λαμβάνονται εντός μικρού χρονικού διαστήματος μετά την ημερομηνία απόκτησης έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα να αντικατοπτρίζουν συνθήκες που ίσχυαν κατά την ημερομηνία απόκτησης, από πληροφορίες που λαμβάνονται αρκετούς μήνες αργότερα.

Η αποκτώσα επιχείρηση θα πρέπει να αναγνωρίσει αύξηση (μείωση) στο προσωρινό ποσό που αναγνωρίστηκε για ένα αναγνωρίσιμο περιουσιακό στοιχείο (υποχρέωση) με μείωση (αύξηση) στην υπεραξία. Οι νέες πληροφορίες που λαμβάνονται κατά την περίοδο επιμέτρησης είναι πιθανόν να οδηγήσουν στην προσαρμογή του προσωρινού ποσού περισσότερων από ένα περιουσιακών στοιχείων ή υποχρεώσεων. Σε αυτή την περίπτωση υπάρχει το ενδεχόμενο να συμψηφιστούν μεταξύ τους οι προσαρμογές των ποσών.

Η περίοδος επιμέτρησης τελειώνει όταν η αποκτώσα επιχείρηση λάβει όλες τις πληροφορίες που αναζητούσε για τα γεγονότα και τις συνθήκες που επικρατούσαν κατά την ημερομηνία απόκτησης ή καταλήξει στο συμπέρασμα ότι δεν υπάρχουν πρόσθετες πληροφορίες. Σύμφωνα με το Δ.Π.Χ.Α., η περίοδος επιμέτρησης δεν μπορεί να ξεπερνά το ένα έτος από την ημερομηνία απόκτησης.

2.7 Απομείωση Υπεραξίας

2.7.1 Ο επιμερισμός της υπεραξίας σε μονάδες δημιουργίας ταμειακών ροών

Σύμφωνα με το ΔΛΠ 36 που φέρει τον τίτλο «Απομείωση Αξίας Περιουσιακών στοιχείων», μία επιχείρηση θα πρέπει στο τέλος κάθε περιόδου αναφοράς, να ελέγχει αν υπάρχουν ενδείξεις για την πιθανή μείωση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων. Μόνο όταν υπάρχουν τέτοιες ενδείξεις, θα πρέπει να συνεχίζει στον υπολογισμό του ανακτήσιμου ποσού. Αναφορικά, όμως, με την υπεραξία τα πράγματα είναι λίγο διαφορετικά καθώς παρουσιάζει μια ιδιαιτερότητα. Ενώ αποτελεί ξεχωριστό περιουσιακό στοιχείο, είναι άμεσα συνδεδεμένη με τα ενσώματα ή άυλα

περιουσιακά στοιχεία από τα οποία προέκυψε. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να υπόκειται σε ετήσιο έλεγχο απομείωσης και μάλιστα ταυτόχρονα με τον έλεγχο των υπόλοιπων περιουσιακών στοιχείων.

Η υπεραξία που αποκτάται σε μία συνένωση επιχειρήσεων αντιπροσωπεύει μία καταβολή του αποκτώντος εν όψει μελλοντικών οικονομικών ωφελειών από περιουσιακά στοιχεία που δεν δύνανται να προσδιοριστούν μεμονωμένα και να αναγνωριστούν ιδιαίτερος. Η υπεραξία δεν δημιουργεί ταμειακές ροές ανεξαρτήτως από άλλα περιουσιακά στοιχεία ή ομάδες περιουσιακών στοιχείων και συχνά συνεισφέρει στις ταμειακές ροές άλλων περιουσιακών στοιχείων. Ενίοτε, η υπεραξία δεν μπορεί να επιμεριστεί σε μη αυθαίρετη βάση σε μεμονωμένες μονάδες δημιουργίας ταμειακών ροών αλλά μόνο σε ομάδες μονάδων δημιουργίας ταμειακών ροών. Συνεπώς, το χαμηλότερο επίπεδο εντός της οντότητας στο οποίο η υπεραξία παρακολουθείται για τους εσωτερικούς σκοπούς της διοίκησης, δεν πρέπει να ξεπερνά σε μέγεθος ένα λειτουργικό τομέα, σύμφωνα με τις διατάξεις του Δ.Π.Χ.Α. 8 «Λειτουργικοί τομείς».

Αν ο αρχικός επιμερισμός της υπεραξίας που αποκτήθηκε σε συνένωση επιχειρήσεων δεν μπορεί να ολοκληρωθεί πριν το τέλος της ετήσιας περιόδου στην οποία πραγματοποιήθηκε η συνένωση επιχειρήσεων, εκείνος ο αρχικός επιμερισμός θα ολοκληρωθεί πριν το τέλος της πρώτης ετήσιας περιόδου που αρχίζει μετά την ημερομηνία της απόκτησης. Όπως αναφέρθηκε και στην ενότητα 2.6 Περίοδος Επιμέτρησης, η αποκτώσα επιχείρηση έχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει προσωρινά ποσά, τα οποία θα πρέπει να οριστικοποιήσει μέσα σε δώδεκα μήνες. Σε αυτήν την περίπτωση θα πρέπει να προβεί και στις αντίστοιχες γνωστοποιήσεις, που αναλύονται παρακάτω στο κεφάλαιο.

Εάν η υπεραξία έχει επιμεριστεί σε μονάδα δημιουργίας ταμειακών ροών και η επιχείρηση διαθέσει κάποια εκμετάλλευση της μονάδας αυτής, η υπεραξία που συσχετίζεται με την διατεθείσα εκμετάλλευση θα: (α) περιλαμβάνεται στη λογιστική αξία της εκμετάλλευσης κατά τον προσδιορισμό του κέρδους ή της ζημίας της διάθεσης και (β) επιμετράτε βάσει των σχετικών αξιών της διατεθείσας εκμετάλλευσης και του παρακρατηθέντος τμήματος της μονάδας δημιουργίας ταμειακών ροών, εκτός αν η επιχείρηση μπορεί να αποδείξει ότι κάποια άλλη μέθοδος αντικατοπτρίζει κατά καλύτερο τρόπο την υπεραξία που συσχετίζεται με τη διατεθείσα εκμετάλλευση.

2.7.2 Έλεγχος Μονάδων Δημιουργίας Ταμειακών Ροών με Υπεραξία για Απομείωση

Όταν η υπεραξία σχετίζεται με μία μονάδα δημιουργίας ταμειακών ροών αλλά δεν έχει κατανεμηθεί σε αυτή, ο έλεγχος απομείωσης θα διενεργείται μόνο όταν υπάρχουν οι σχετικές

ενδείξεις και θα πραγματοποιείται, συγκρίνοντας τη λογιστική αξία της μονάδας, εξαιρούμενης της υπεραξίας, με το ανακτήσιμο ποσό της. Αντίθετα, όταν η υπεραξία έχει επιμεριστεί κανονικά στη μονάδα (μονάδες) δημιουργίας ταμειακών ροών, τότε ο έλεγχος απομείωσης θα είναι ετήσιος ή και συχνότερος, αν υπάρχουν οι απαραίτητες ενδείξεις. Αυτή τη φορά ο έλεγχος θα γίνεται συγκρίνοντας τη λογιστική αξία της μονάδας, συμπεριλαμβανομένης και της υπεραξίας, με το ανακτήσιμο ποσό της. Αν το ανακτήσιμο ποσό της μονάδας υπερβαίνει τη λογιστική αξία της, η μονάδα και η υπεραξία που έχει επιμεριστεί στη μονάδα εκείνη θα θεωρούνται ότι δεν έχουν υποστεί απομείωση. Αν η λογιστική αξία της μονάδας υπερβαίνει το ανακτήσιμο ποσό της, η οντότητα θα αναγνωρίζει τη ζημία απομείωσης σύμφωνα με τις διατάξεις του προτύπου που αναλύονται παρακάτω.

Στην περίπτωση που κατά τη συνένωση επιχειρήσεων προκύψουν τα δικαιώματα μειοψηφίας, τότε η υπεραξία που αναλογεί σε αυτά θα συμπεριλαμβάνεται στο ανακτήσιμο ποσό της σχετικής μονάδας δημιουργίας ταμειακών ροών αλλά δεν θα αναγνωρίζεται στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις της μητρικής. Αυτό σημαίνει πως όταν διενεργηθεί ο έλεγχος απομείωσης θα προστεθεί στο ποσό της υπεραξίας και η υπεραξία που αντιστοιχεί στα δικαιώματα μειοψηφίας και στη συνέχεια θα συγκριθεί συνολικά με το ανακτήσιμο ποσό. Εδώ να επισημάνουμε πως η υπεραξία αναγνωρίζεται σύμφωνα με αυτά που ορίζει το Δ.Π.Χ.Α. 3 και μόνο στην έκταση του συμμετοχικού δικαιώματος της μητρικής εταιρίας. Έτσι ενώ η ζημία απομείωσης επιμερίζεται ανάμεσα στην υπεραξία που αντιστοιχεί στη μητρική εταιρία και εκείνη που αναλογεί στα δικαιώματα μειοψηφίας, μόνο η πρώτη θα αναγνωριστεί ως ζημία απομείωσης.

2.7.3 Χρονοδιάγραμμα Ελέγχων απομείωσης

Ο ετήσιος έλεγχος απομείωσης για μονάδα δημιουργίας ταμειακών ροών στην οποία έχει κατανεμηθεί η υπεραξία μπορεί να γίνεται σε οποιαδήποτε στιγμή κατά τη διάρκεια μιας ετήσιας περιόδου, με την προϋπόθεση ότι ο έλεγχος γίνεται την ίδια στιγμή κάθε έτους. Διαφορετικές μονάδες δημιουργίας ταμειακών ροών μπορούν να ελέγχονται για απομείωση σε διαφορετικούς χρόνους. Όμως, αν όλο ή μέρος της υπεραξίας που επιμερίστηκε σε μονάδα δημιουργίας ταμειακών ροών αποκτήθηκε σε συνένωση επιχειρήσεων κατά την τρέχουσα ετήσια περίοδο, αυτή η μονάδα θα ελέγχεται για απομείωση πριν το τέλος της τρέχουσας ετήσιας περιόδου.

Αν τα περιουσιακά στοιχεία που απαρτίζουν τη μονάδα δημιουργίας ταμειακών ροών στην οποία έχει κατανεμηθεί η υπεραξία ελεγχθούν για απομείωση την ίδια στιγμή με τη μονάδα που περιέχει την υπεραξία, θα ελέγχονται για υπεραξία πριν τη μονάδα που περιέχει την υπεραξία. Ομοίως, αν μονάδες δημιουργίας ταμειακών ροών που απαρτίζουν μία ομάδα μονάδων

δημιουργίας ταμειακών ροών στις οποίες έχει επιμεριστεί υπεραξία ελεγχθούν για απομείωση την ίδια στιγμή με την ομάδα μονάδων που περιέχει την υπεραξία, οι μεμονωμένες μονάδες θα ελέγχονται για υπεραξία πριν την ομάδα μονάδων που περιέχει την υπεραξία.

2.7.4 Ζημιά απομείωσης για μια μονάδα δημιουργίας ταμειακών ροών

Μία ζημιά απομείωσης θα αναγνωρίζεται για μονάδα δημιουργίας ταμειακών ροών (την μικρότερη ομάδα μονάδων δημιουργίας ταμειακών ροών στην οποία έχει επιμεριστεί υπεραξία ή εταιρικό περιουσιακό στοιχείο), όταν και μόνον όταν, το ανακτήσιμο ποσό της μονάδας (ομάδας μονάδων) είναι μικρότερο από τη λογιστική αξία της μονάδας (ομάδας μονάδων). Η ζημιά απομείωσης πρέπει να επιμερίζεται για να μειώνει τη λογιστική αξία των περιουσιακών στοιχείων της μονάδας (ομάδας μονάδων), κατά την ακόλουθη σειρά: αρχικά να μειώνει τη λογιστική αξία οποιασδήποτε υπεραξίας έχει επιμεριστεί στη μονάδα δημιουργίας ταμειακών ροών και εν συνεχεία να επιμερίζεται στα άλλα περιουσιακά στοιχεία αναλογικά, με βάση τη λογιστική τους αξία.

Μετά τον παραπάνω επιμερισμό θα πρέπει η αξία των περιουσιακών στοιχείων να μην είναι μικρότερη από τη μεγαλύτερη αξία μεταξύ:

- α) της εύλογης αξίας απομειωμένης κατά το κόστος πώλησης
- β) της αξίας λόγω χρήσης τους,
- γ) του μηδενός.

2.8 Μεταγενέστερη Αναγνώριση και Αποτίμηση

Σύμφωνα με τις διατάξεις του ΔΛΠ 38, η αποκτώσα επιχείρηση θα επιμετρά την υπεραξία κατά το ποσό που αναγνωρίζεται την ημερομηνία της απόκτησης μείον τυχόν σωρευμένη ζημιά απομείωσης.

Αναφορικά με τη ζημιά απομείωσης που έχει αναγνωριστεί, το ΔΛΠ 36 ορίζει ότι κατά κανόνα, δε θα πρέπει να αναστρέφεται σε μεταγενέστερη περίοδο. Οποιαδήποτε αύξηση στο ανακτήσιμο ποσό της υπεραξίας είναι πιθανότερο να οφείλεται στην εσωτερικά δημιουργούμενη υπεραξία παρά στην αναστροφή της ζημίας που έχει ήδη αναγνωριστεί.

2.9 Γνωστοποιήσεις

Το αναθεωρημένο Δ.Π.Χ.Α. 3 απαιτεί από τις επιχειρήσεις τη γνωστοποίηση πολυάριθμων πληροφοριών, ώστε να γίνεται εφικτή στους χρήστες των Οικονομικών Καταστάσεων η αξιολόγηση της φύσης και της επίδρασης μιας συνένωσης επιχειρήσεων, καθώς επίσης και της

επίδρασης των προσαρμογών που αναγνωρίζονται στη τρέχουσα περίοδο αναφοράς. Η εκτενής παρουσίαση των γνωστοποιήσεων που απαιτούν τα Πρότυπα είναι πέρα από το σκοπό αυτής της εργασίας, γι' αυτό θα περιοριστούμε στην αναφορά των γνωστοποιήσεων που σχετίζονται μόνο με την υπεραξία.

Η αποκτώσα επιχείρηση, σύμφωνα με το Δ.Π.Χ.Α. 3, θα πρέπει να γνωστοποιεί τις παρακάτω πληροφορίες:

- μια ποιοτική περιγραφή των παραγόντων που αποτελούν την αναγνωρισθείσα υπεραξία. Για παράδειγμα, παράγοντες όπως οι αναμενόμενες συνέργειες από τον συνδυασμό των εκμεταλλεύσεων της αποκτώμενης και της αποκτώσας, άυλα περιουσιακά στοιχεία που δεν μπορούν να αναγνωρισθούν ξεχωριστά, ή άλλοι παράγοντες,
- την εύλογη αξία κατά την ημερομηνία απόκτησης για το συνολικό μεταβιβασθέν αντάλλαγμα και την εύλογη αξία κατά την ημερομηνία απόκτησης κάθε κύριας κατηγορίας ανταλλάγματος,
- το συνολικό ποσό της υπεραξίας που αναμένεται να εκπίπτει για φορολογικούς σκοπούς,
- σε μία αγορά ευκαιρίας α) το ποσό κάθε κέρδους που αναγνωρίστηκε, καθώς και το συγκεκριμένο κονδύλι της Κατάστασης Συνολικών Εσόδων στο οποίο αναγνωρίστηκε το κέρδος και β) μία περιγραφή των λόγων για τους οποίους η συναλλαγή είχε κέρδος ως αποτέλεσμα,
- μία της λογιστικής αξίας της υπεραξίας κατά την έναρξη και τη λήξη της περιόδου αναφοράς που παρουσιάζει ξεχωριστά α) το μικτό ποσό και τις συσσωρευμένες ζημιές απομείωσης στην έναρξη της περιόδου αναφοράς και β) την πρόσθετη υπεραξία που αναγνωρίστηκε κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς, εκτός από την αξία που συμπεριλαμβάνεται σε μία ομάδα διάθεσης, η οποία κατά την απόκτηση πληροί όλες τις προϋποθέσεις για να ταξινομηθεί ως κατεχόμενη προς πώληση και
- την υπεραξία που συμπεριλαμβανόταν σε μία ομάδα διάθεσης ταξινομημένη ως κατεχόμενη προς πώληση και την υπεραξία που σταμάτησε να αναγνωρίζεται κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς, χωρίς προηγουμένως να έχει συμπεριληφθεί σε μία ομάδα διάθεσης ταξινομημένη ως κατεχόμενη προς πώληση.

Σύμφωνα με τις απαιτήσεις του ΔΛΠ 36 θα πρέπει να γνωστοποιούνται τα εξής:

- οι ζημιές απομείωσης που αναγνωρίστηκαν κατά την περίοδο αναφοράς,

- εάν κάποιο τμήμα της υπεραξίας που αποκτήθηκε από τη συνένωση επιχειρήσεων δεν επιμερίστηκε στις μονάδες δημιουργίας ταμειακών ροών, τότε το ποσό αυτό της υπεραξίας θα πρέπει να γνωστοποιηθεί, καθώς επίσης και οι λόγοι για τους οποίους δεν πραγματοποιήθηκε ο επιμερισμός,
- η λογιστική αξία της υπεραξίας που κατανεμήθηκε σε μία μονάδα δημιουργίας ταμειακών ροών, όταν αυτή συνιστά σημαντικό μέγεθος σε σχέση με τη συνολική λογιστική αξία της υπεραξίας μιας επιχείρησης.

2.10 Μεταβατικές Διατάξεις

Η απαίτηση της εφαρμογής του παρόντος Δ.Π.Χ.Α μελλοντικά έχει την παρακάτω επίδραση για μία συνένωση επιχειρήσεων όπου εμπλέκονται μόνο αμοιβαίες οντότητες ή μόνο από σύμβαση εάν η ημερομηνία απόκτησης γι' αυτή τη συνένωση επιχειρήσεων είναι πριν την εφαρμογή του παρόντος Δ.Π.Χ.Α.:

- **Προηγούμεως αναγνωρισμένη υπεραξία:** Στην αρχή της πρώτης ετήσιας περιόδου κατά την οποία εφαρμόζεται το παρόν Δ.Π.Χ.Α., η λογιστική αξία της υπεραξίας που προκύπτει από την προηγούμενη συνένωση επιχειρήσεων θα είναι η λογιστική της αξία εκείνη την ημερομηνία, σύμφωνα με τις προηγούμενες λογιστικές πολιτικές της επιχείρησης. Προσδιορίζοντας αυτό το ποσό, η επιχείρηση θα απαλείψει τη λογιστική αξία οποιασδήποτε συσσωρευμένης απόσβεσης της υπεραξίας και την αντίστοιχη μείωση της υπεραξίας. Δεν θα γίνουν άλλες διορθώσεις στη λογιστική αξία της υπεραξίας.
- **Υπεραξία που έχει αναγνωρισθεί προηγούμεως ως μείωση της καθαρής θέσης:** Οι λογιστικές πολιτικές της επιχείρησης μπορεί να είχαν ως αποτέλεσμα η υπεραξία που προέκυψε από την αναγνώριση της προηγούμενης συνένωσης επιχειρήσεων, να έχει αναγνωρισθεί σε βάρος της καθαρής θέσης. Σε αυτήν την περίπτωση, η επιχείρηση δεν θα αναγνωρίσει αυτή την υπεραξία ως περιουσιακό στοιχείο στην αρχή της πρώτης ετήσιας περιόδου κατά την οποία εφαρμόζεται το παρόν Δ.Π.Χ.Α. Επιπλέον η επιχείρηση δεν θα αναγνωρίσει την υπεραξία στα αποτελέσματα όταν διαθέσει όλη ή μέρος της επιχείρησης με την οποία σχετίζεται εκείνη η υπεραξία υποστεί απομείωση.
- **Μεταγενέστερη λογιστικοποίηση υπεραξίας:** Από την αρχή της πρώτης ετήσιας περιόδου κατά την οποία εφαρμόζεται το παρόν Δ.Π.Χ.Α., μια επιχείρηση θα παύσει

την απόσβεση που προέρχεται από την προηγούμενη συνένωση επιχειρήσεων και θα ελέγξει την υπεραξία για απομείωση.

- **Προηγουμένως αναγνωρισμένη αρνητική υπεραξία:** Μία επιχείρηση που λογιστικοποίησε την προηγούμενη συνένωση επιχειρήσεων εφαρμόζοντας τη μέθοδο της αγοράς, ενδεχομένως ν' αναγνώρισε αναβαλλόμενη πίστωση για θετική διαφορά της συμμετοχής της στην καθαρή εύλογη αξία των αναγνωρίσιμων περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων πάνω από το κόστος αυτής της συμμετοχής (ενίοτε αποκαλούμενη αρνητική υπεραξία). Αν είναι έτσι, η οικονομική οντότητα θα παύσει την αναγνώριση εκείνης τη αναβαλλόμενης πίστωσης στην αρχή της πρώτης ετήσιας περιόδου κατά την οποία εφαρμόζεται το παρόν Δ.Π.Χ.Α., με αντίστοιχη προσαρμογή στο υπόλοιπο έναρξης των κερδών εις νέον.

Κλείνοντας το κεφάλαιο, θεωρήθηκε χρήσιμο να συνοψιστούν οι κυριότερες διαφορές ανάμεσα στο αρχικό και το αναθεωρημένο Δ.Π.Χ.Α. 3. Μία πρωταρχική διαφορά σχετίζεται με τα έξοδα που προκύπτουν κατά τη συνένωση επιχειρήσεων. Στο αρχικό Πρότυπο τα έξοδα αυτά συμπεριλαμβάνονται στο κόστος απόκτησης, κι επομένως διαμορφώνουν το τελικό ποσό της υπεραξίας ενώ στο αναθεωρημένο Πρότυπο αναγνωρίζονται απευθείας στα κέρδη ή τις ζημιές της περιόδου στην οποία πραγματοποιούνται.

Μία ακόμη σημαντική διαφορά εντοπίζεται στον τρόπο υπολογισμού της υπεραξίας. Παλαιότερα, ο υπολογισμός της υπεραξίας δεν συμπεριλάμβανε τα τυχόν δικαιώματα μειοψηφίας και την αξία των καθαρών περιουσιακών στοιχείων κατά την ημερομηνία απόκτησης, ωστόσο δίνει βάρος στην αναλογία των καθαρών μεταβιβασθέντων περιουσιακών στοιχείων. Επιπρόσθετα, δεν προβλέπει την περίπτωση της ύπαρξης συμμετοχικών δικαιωμάτων πριν από την απόκτηση του ελέγχου. Αντίθετα το αναθεωρημένο Δ.Π.Χ.Α. 3 προσδιορίζει την υπεραξία ως τη διαφορά ανάμεσα στην εύλογη αξία του μεταβιβασθέντος ανταλλάγματος, συμπεριλαμβανομένων και των δικαιωμάτων μειοψηφίας, και την καθαρή αξία των αναγνωρίσιμων περιουσιακών στοιχείων και αναληφθεισών υποχρεώσεων. Στην περίπτωση σταδιακών αποκτήσεων, το Πρότυπο υποχρεώνει την επιχείρηση να συνυπολογίσει την εύλογη αξία των τυχόν συμμετοχικών δικαιωμάτων που προϋπήρχαν της ημερομηνίας απόκτησης.

Τέλος το αναθεωρημένο Πρότυπο ορίζει την προσθήκη νέων γνωστοποιήσεων στις επεξηγηματικές σημειώσεις των Οικονομικών Καταστάσεων των επιχειρήσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΥΠΕΡΑΞΙΑ

3.1 Η έννοια της υπεραξίας κατά το Ε.Γ.Λ.Σ.

Το Ε.Γ.Λ.Σ. ορίζει ότι «η υπεραξία της οικονομικής μονάδας στηρίζεται στην εκτίμηση για την ικανότητα της να πραγματοποιεί υψηλά κέρδη λόγω κυρίως της καλής φήμης, της εκτεταμένης πελατείας, της μεγάλης πίστης στην αγορά, της καλής οργάνωσης, της ιδιαίτερης εξειδίκευσης στην παραγωγή ορισμένων αγαθών, της καλής προοπτικής ανάπτυξης του κλάδου στον οποίο ανήκει, των εξαιρετικών πλεονεκτημάτων της θέσης στην οποία είναι εγκατεστημένη, της υψηλής στάθμης των στελεχών που απασχολεί (επιστημονική κατάρτιση, εμπειρία και του κύρους, δυναμισμού και αποτελεσματικότητας του διευθυντικού και διοικητικού μηχανισμού».

Ο ν. 2190/1920 εναρμονισμένος με το Ε.Γ.Λ.Σ., ορίζει ότι «υπεραξία επιχειρήσεως (goodwill) είναι η υπεραξία που δημιουργείται κατά την εξαγορά ή συγχώνευση ολόκληρης οικονομικής μονάδας και που είναι ίση με τη διαφορά μεταξύ του ολικού τμήματος αγοράς και της πραγματικής αξίας των επιμέρους περιουσιακών στοιχείων».

Επισημαίνεται ότι στον παρόντα λογαριασμό 16.00, καταχωρείται μόνο η υπεραξία που προκύπτει κατά την εξαγορά ή την συγχώνευση ολόκληρης εταιρίας (απόκτηση των υλικών και άυλων περιουσιακών της στοιχείων κλπ), η οποία εταιρία μετά την συγχώνευση η εξαγορά παύει να υπάρχει ως ιδιαίτερο νομικό πρόσωπο. Αντίθετα, σε περίπτωση αγοράς μετοχών μιας ανώνυμης εταιρίας (η εταιρικών μεριδίων Ε.Π.Ε.) η εκδότρια των μετοχών εταιρία εξακολουθεί να υφίσταται και να λειτουργεί ως ιδιαίτερο νομικό πρόσωπο και η τυχόν αποκτώμενη με την αγορά των μετοχών υπεραξία, συμπεριλαμβάνεται στο κόστος κτήσης των μετοχών και καταχωρείται στο λογαριασμό 18.00 ή 18.01, κατά περίπτωση.

3.2 Δημιουργία Υπεραξίας

Σύμφωνα με το άρθρο 43 του ν.2190/20 όπως τροποποιήθηκε με το π.δ. 367/94, η αποτίμηση των συμμετοχών γίνεται στην κατά είδος χαμηλότερη τιμή μεταξύ της τιμής κτήσεως τους και της τρέχουσας τιμής τους. Σύμφωνα με το άρθρο 1 του π.δ. 1123/80, ως αξία η κόστος κτήσης λογίζεται το ποσό που κατέβαλε η αποκτώσα επιχείρηση είτε απευθείας στην εταιρία της οποίας το κεφάλαιο συμμετέχει, είτε σε τρίτους μέχρι τότε μετόχους. Ως τρέχουσα αξία θεωρείται για τους εισηγμένους μεν τίτλους στο χρηματιστήριο, ο μέσος όρος της χρηματιστηριακής τους τιμής κατά τον τελευταίο μήνα της χρήσεως, ενώ για τις συμμετοχές εταιριών που δεν είναι εισηγμένες, η εσωτερική λογιστική τους αξία. Η εσωτερική λογιστική αξία μιας μετοχής

υπολογίζεται ως το πηλίκο του συνόλου της καθαρής θέσης προς τον αριθμό των μετοχών. Αν στην συνέχεια το ποσό αυτό πολλαπλασιαστεί με τον αριθμό των μεταβιβαζόμενων μετοχών, το αποτέλεσμα θα αποτελεί την εσωτερική λογιστική αξία της συμμετοχής. Επίσης, η εσωτερική λογιστική αξία της συμμετοχής μπορεί να υπολογιστεί απευθείας πολλαπλασιάζοντας την καθαρή περιουσία επί το μεταβιβασθέν ποσοστό.

Όταν η τιμή κτήσης μιας συμμετοχής είναι μεγαλύτερη από την εσωτερική της λογιστική της αξία σημαίνει ότι η μητρική επιχείρηση πλήρωσε μεγαλύτερο τίμημα από την αξία της, σύμφωνα με τα όσα παρουσιάζουν οι οικονομικές καταστάσεις της. Αυτό μπορεί να οφείλεται σε διάφορους λόγους, όπως η παρουσίαση στον ισολογισμό των περιουσιακών στοιχείων με υποτιμημένες αξίες ή υπερεκτιμημένης καθαρής περιουσίας, ο λανθασμένος υπολογισμός ή η ύπαρξη φήμης-πελατείας. Οι δύο πρώτοι λόγοι τοποθετούνται εκτός του πεδίου ενδιαφέροντος της συγκεκριμένης εργασίας, γι' αυτό στη συνέχεια του κεφαλαίου θα ακολουθήσει μόνο ανάλυση που αφορά την ύπαρξη υπεραξίας.

Ωστόσο ο νομοθέτης αναγνωρίζει και την περίπτωση το κόστος κτήσης μιας συμμετοχής να είναι μικρότερο από την εσωτερική λογιστική αξία της, δημιουργώντας έτσι μία πιστωτική διαφορά. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις δημιουργίας πιστωτικής διαφοράς είναι η παρουσίαση στις οικονομικές καταστάσεις υποεκτιμημένης καθαρής περιουσίας ή υπερεκτιμημένης αξίας περιουσιακών στοιχείων, η ύπαρξη μη ικανής και αποδοτικής διοίκησης με αποτέλεσμα τη δημιουργία της αποκαλούμενης αρνητικής φήμης –πελατείας, και η πραγματοποίηση καθαρού κέρδους κατά την απόκτηση της συμμετοχής. Και πάλι στην παρούσα εργασία θα γίνει ανάλυση μόνο στην περίπτωση της αρνητικής υπεραξίας.

3.3 Λογιστικός χειρισμός

Σύμφωνα με τις παραγράφους 2 και 3 του άρθρου 103 του ν. 2190/20, όταν δημιουργούνται τέτοιες διαφορές θα κατανέμονται κατά το δυνατό απευθείας στα περιουσιακά στοιχεία του ενοποιημένου ισολογισμού, τα οποία εμφανίζουν τρέχουσα αξία. Το σύνολο των θετικών και των αρνητικών διαφορών που παραμένουν θα εμφανίζονται στον ενοποιημένο ισολογισμό σε ιδιαίτερο λογαριασμό με τίτλο «Διαφορές ενοποίησης». Ο λογαριασμός θα χρεώνεται όταν υπάρχουν θετικές διαφορές και θα πιστώνεται όταν οι διαφορές που θα παραμένουν θα είναι αρνητικές.

Συγκεκριμένα, αν το υπόλοιπο που παρουσιάζει ο λογαριασμός είναι χρεωστικό, τότε θα εμφανίζεται στην κατηγορία «Λοιπές ασώματες ακινητοποιήσεις» του ενοποιημένου ισολογισμού και θα αποσβένεται είτε εφάπαξ, είτε τμηματικά και ισόποσα σε περισσότερες από μία χρήσεις, οι οποίες όμως δεν είναι δυνατόν να ξεπερνούν τα πέντε έτη. Παρατηρούμε δηλαδή,

ότι ο νόμος θέτει περιορισμό και ως προς τη μέθοδο απόσβεσης (δέχεται μόνο τη σταθερή μέθοδο απόσβεσης), αλλά και ως προς τη χρονική διάρκεια της απόσβεσης. Επίσης, παρέχει προς την επιχείρηση τη δυνατότητα να αφαιρέσει άμεσα και εμφανώς το ποσό των διαφορών ενοποίησης απευθείας από τα αποθεματικά του ενοποιημένου ισολογισμού. Ωστόσο θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η άποψη της ορολογίας παρατηρείται μία αντίφαση στο νόμο, καθώς χρησιμοποιεί δύο διαφορετικούς λογαριασμούς για να περιγράψουν την ίδια έννοια. Συγκεκριμένα στον επιμέρους, ετήσιους ισολογισμούς χρησιμοποιείται ο λογαριασμός «Φήμη-Πελατεία», ενώ στους ενοποιημένους ισολογισμούς χρησιμοποιείται ο λογαριασμός «Διαφορές Ενοποιήσεως».

Αναλόγως με τη μέθοδο ενοποίησης που θα επιλέξει η μητρική, η υπεραξία θα εμφανιστεί στον ενοποιημένο ισολογισμό με διαφορετικό ποσό. Εάν αποφασίσει να εμφανίσει δικαιώματα μειοψηφίας για την υπεραξία, τότε η υπεραξία στο λογαριασμό «Λοιπές Ασώματες Ακινήτοποιήσεις» στο 100% της αξίας της. Εάν, όμως, δεν εμφανίσει δικαιώματα μειοψηφίας για την υπεραξία, τότε στον ενοποιημένο ισολογισμό η υπεραξία θα εμφανιστεί στο ποσοστό της αξίας της που αντιστοιχεί στη συμμετοχή.

Αντίθετα, αν το υπόλοιπο που παρουσιάζει ο λογαριασμός είναι πιστωτικό, τότε εμφανίζεται στην κατηγορία «Ίδια Κεφάλαια» του ενοποιημένου ισολογισμού. Παρέχεται, επίσης, η δυνατότητα να μεταφερθεί στα ενοποιημένα αποτελέσματα χρήσης, μερικώς η ολικώς, μόνο α) εφόσον αντιστοιχεί κατά την ημερομηνία απόκτησης σε πρόβλεψη δυσμενούς εξέλιξης των μελλοντικών αποτελεσμάτων της επιχείρησης αυτής σε πρόβλεψη μελλοντικών δαπανών της, στο μέτρο που αυτή η πρόβλεψη έχει πραγματοποιηθεί, και β) στο μέτρο που αντιστοιχεί σε πραγματικό κέρδος.

3.4 Η λογιστική της υπεραξίας κατά το Ε.Γ.Λ.Σ.

Στο λογαριασμό 16.00 υπεραξία της επιχείρησης (Goodwill) παρακολουθείται η υπεραξία που δημιουργείται κατά την εξαγορά ολόκληρης επιχείρησης, οποία είναι ίση με τη διαφορά μεταξύ του ολικού τιμήματος αγοράς και πραγματικής αξίας των επιμέρους περιουσιακών της στοιχείων. Στον λογαριασμό 16.00, καταχωρείται το κόστος κτήσης της υπεραξίας που καταβλήθηκε κατά την άμεση εξαγορά. Στην περίπτωση συγχώνευσης, η πραγματική αξία της επιχείρησης προσδιορίζεται κατά την διαδικασία που ορίζει το άρθρο 9 του ν.2190/1920.

Παρατηρούμε ότι επί των συγχωνεύσεων με απορρόφηση ή με σύσταση νέας εταιρίας ή συνολική ονομαστική αξία των μετοχών που εκδίδει η νέα εταιρία, δεν είναι δυνατό να είναι μεγαλύτερη της συνολικής αξίας της αποκτώμενης από αυτήν περιουσίας των εξαφανιζόμενων

εταιριών, γιατί σε αντίθετη περίπτωση θα είχαμε έκδοση μετοχών υπό το άρθρο, την οποία ρητώς απαγορεύει ο νόμος.

Συνεπώς, η υπεραξία μπορεί να προκύψει μόνο επί εξαγοράς εταιρίας από άλλη εταιρία. Η εξαγορά εταιρίας από άλλη εταιρία γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.2190/1920.

Επί μεταβίβασης επιχείρησης στο σύνολο της ή του κλάδου επιχείρησης στο σύνολο του εκδίδεται Τιμολόγιο-Δελτίο Αποστολής, στο οποίο τα μεταβιβαζόμενα περιουσιακά στοιχεία (πάγια, αποθέματα κλπ) και οι υποχρεώσεις πρέπει να αναγράφονται αναλυτικά. Στο τιμολόγιο αναγράφεται και η υπεραξία της επιχείρησης.

«Σε περίπτωση όμως μετατροπής Ο.Ε. σε Ε.Ε. και αντίστροφα, με τροποποίηση του καταστατικού της, δεν προκύπτει υποχρέωση έκδοσης τιμολογίου κατά την αλλαγή της νομικής μορφής».

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 5, παρ.4 του ν.2859/2000, η μεταβίβαση αγαθών επιχειρήσεων ως συνόλου, κλάδου ή μέρους αυτής από επαχθή η χαριστική αιτία ή με την μορφή εισφοράς σε υφιστάμενο ή συνιστώμενο νομικό πρόσωπο, δεν αποτελεί παράδοση και συνεπώς δεν υπόκειται σε ΦΠΑ, εφόσον αυτός που αποκτά τα αγαθά συνεχίζει τις εργασίες του προκατόχου του και τόσο τα πρόσωπα που μεταβιβάζουν όσο και τα πρόσωπα που αποκτούν τα αγαθά θα είναι υποκείμενα στο ΦΠΑ και θα ενεργούν με την ιδιότητα αυτή. Δεν ασκεί καμία επίδραση το γεγονός, αν η μεταβίβαση γίνεται με την έκδοση τιμολογίων πώλησης ή με άλλο έγγραφο (δημόσιο ή ιδιωτικό) με το οποίο καταρτίζεται η συμφωνία της μεταβίβασης.

Στην κατηγορία των παραπάνω μεταβιβάσεων, με τις οποίες ο νόμος δεν θεωρεί παραδόσεις, ανήκουν οι συγχωνεύσεις και απορροφήσεις επιχειρήσεων.

3.5 Διαφορές Ελληνικής Νομοθεσίας και Διεθνών Λογιστικών Προτύπων

Μετά από τα παραπάνω γίνεται προφανές ότι ανάμεσα στους ελληνικούς νόμους και διατάξεις περί υπεραξίας και τα διεθνή λογιστικά πρότυπα υπάρχουν σημαντικές διαφορές, μερικές από τις οποίες παρατίθενται παρακάτω.

Μία πρώτη διαφορά βρίσκεται στην ορολογία, καθώς ο νόμος 2190/20 περί ανωνύμων εταιριών και ειδικότερα το άρθρο 103 παράγραφος 3, ορίζει αυτό το μέγεθος ως «Διαφορές ενοποίησης» αναφορικά με τον ενοποιημένο ισολογισμό ή ως «Φήμη - πελατεία» όταν αναφέρεται στους επιμέρους ετήσιους ισολογισμούς. Αντίθετα, στα ΔΛΠ χρησιμοποιείται ο όρος «Υπεραξία Επιχείρησης».

Μία διαφορά ιδιαίτερης σημασίας αποτελεί το γεγονός ότι, σύμφωνα με το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο, οι διαφορές ενοποίησης περιλαμβάνονται στα άυλα περιουσιακά στοιχεία μιας επιχείρησης, και συγκεκριμένα στον υπολογαριασμό «Λοιπές Ασώματες Ακίνητοποιήσεις». Αυτό σημαίνει ότι ακολουθεί τις διατάξεις που αφορούν τα άυλα περιουσιακά στοιχεία και δεν αντιμετωπίζεται ξεχωριστά. Αντίθετα, στα ΔΛΠ η υπεραξία επιχείρησης εμφανίζεται σε ξεχωριστό λογαριασμό στον ισολογισμό. Αποτελεί κομμάτι διαφορετικό από τα άυλα περιουσιακά στοιχεία, και οι βασικές διατάξεις αναγνώρισης και αποτίμησης της παρέχονται από το Δ.Π.Χ.Α. 3. Τα άυλα περιουσιακά στοιχεία παρακολουθούνται με βάση το ΔΛΠ 38 ενώ το ΔΛΠ 36 «Απομείωση Αξίας Περιουσιακών Στοιχείων» αναφέρεται στο σύνολο των περιουσιακών στοιχείων, με διευκρινιστικές παραγράφους για κάθε κατηγορία.

Τέλος, μία από τις κυριότερες διαφορές με σημαντικές συνέπειες, σχετίζεται με το θέμα της απόσβεσης. Με βάση την ελληνική νομοθεσία, οι διαφορές ενοποίησης αποσβένονται είτε απευθείας είτε σε διάστημα το πολύ 5 ετών, και με σταθερή απόσβεση. Το γεγονός αυτό, δυστυχώς, αφήνει ανοιχτό το ενδεχόμενο εκμετάλλευσης του με σκοπό τη χειραγώγηση των κερδών τους από πολλές εταιρίες. Στα ΔΛΠ δεν αναγνωρίζεται απόσβεση υπεραξίας. Ωστόσο σύμφωνα με το ΔΛΠ 36, η υπεραξία επιχείρησης υπόκειται υποχρεωτικά σε ετήσιο έλεγχο απομείωσης, ή και συχνότερο εφόσον υπάρχουν οι απαραίτητες ενδείξεις.

3.6 Υπεραξία και φόρος μεταβίβασης

Στον ελληνικό χώρο, οι διατάξεις περί φορολογίας εισοδήματος περιέχονται στο νόμο 2238/94, και ειδικότερα στην υπεραξία αναφέρεται το άρθρο 13. Σύμφωνα, λοιπόν, με το παραπάνω άρθρο, ως υπεραξία λογίζεται κάθε κέρδος ή ωφέλεια που προέρχεται από την μεταβίβαση ολόκληρης επιχείρησης, εταιρικών μεριδίων, ποσοστών συμμετοχής σε κοινωνία αστικού δικαίου που ασκεί επιχείρηση ή επάγγελμα ή σε κοινοπραξία, εκτός της κοινοπραξίας τεχνικών έργων, καθώς και των μετοχών Α.Ε. μη εισηγμένων στο χρηματιστήριο. Ως ωφέλεια που φορολογείται θεωρείται η διαφορά μεταξύ του χρηματικού ποσού που εισέπραξε ο εταίρος μιας επιχείρησης για τη μεταβίβαση της εταιρικής του μερίδας σε τρίτους και του ποσού εκείνου που κατέβαλλε ως εισόδημα και φορολογείται με συντελεστή 20%.

Εάν η μεταβίβαση γίνει με βάση τα παραπάνω, η υπ' αριθμόν 1052699 εγκύκλιος του Υπουργείου Οικονομικών που δημοσιεύτηκε στις 30/05/2003 διευκρινίζεται ότι ο φόρος υπεραξίας επιβάλλεται μόνο στην περίπτωση διακοπής εργασιών μιας επιχείρησης και έναρξης στον ίδιο χώρο και με το ίδιο αντικείμενο άλλης επιχείρησης σε εύλογο χρονικό διάστημα έξι μηνών. Παρόλα αυτά το μέρος αυτής της εγκυκλίου ανακλήθηκε με την ΠΟΛ. 1169/02.08.2011,

η οποία ορίζει ότι στην παραπάνω περίπτωση δεν οφείλεται φόρος υπεραξίας εφόσον δεν προκύπτει η καταβολή του σχετικού τιμήματος.

Στην περίπτωση μεταβίβασης ατομικής επιχείρησης η μεριδίων Ο.Ε. η Ε.Ε. σε συγγενείς πρώτου βαθμού λόγω συνταξιοδότησης, δεν υφίσταται φόρος υπεραξίας από 01.01.2001. για να μην καταβληθεί ο φόρος υπεραξίας, θα πρέπει να προσκομισθεί στην αρμόδια Δ.Ο.Υ. επικυρωμένο φωτοαντίγραφο της σχετικής αίτησης για συνταξιοδότηση που υποβλήθηκε στον αρμόδιο συνταξιοδοτικό φορέα η να υποβληθεί στη Δ.Ο.Υ. υπεύθυνη δήλωση όπου θα δηλώνεται ότι μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα θα προσκομισθεί η προαναφερθείσα αίτηση συνταξιοδότησης. Εάν, όμως, η Ο.Ε. ή Ε.Ε. έχει στην κατοχή της ακίνητα, τότε η παραπάνω διάταξη δεν ισχύει και φορολογείται η αντικειμενική αξία του ακινήτου, όπως προσδιορίζεται κατά το έτος αποτίμησης της επιχείρησης, με συντελεστή 5% επί του ποσοστού που μεταβιβάζεται.

Σε συνέχεια του ορισμού της υπεραξίας, ο νόμος θεωρεί επίσης ως υπεραξία και κάθε κέρδος ή ωφέλεια που προέρχονται από την εκχώρηση ή μεταβίβαση αυτοτελώς κάθε δικαιώματος, και φορολογείται με συντελεστή 30%. Τέλος, αναγνωρίζει και κάθε ποσό που καταβάλλεται, πέρα από τα μισθώματα, από τον μισθωτή προς τον εκμισθωτή, σε περίπτωση μίσθωσης ακινήτου μόνο του η μαζί με οποιονδήποτε εξοπλισμό η εγκατάσταση που τυχόν διαθέτει και φορολογείται με συντελεστή 25%.

Υπόχρεος για καταβολή του φόρου 20% που προκύπτει κατά τη μεταβίβαση εταιρικού μεριδίου ή ολόκληρης της επιχείρησης είναι ο πωλητής του μεριδίου ή της επιχείρησης, δηλαδή το πρόσωπο που θα εισπράξει το κέρδος η την ωφέλεια. Ο φόρος καταβάλλεται απευθείας με την υποβολή δήλωσης στη Δ.Ο.Υ. της έδρας της επιχείρησης που μεταβιβάζεται. Η σχετική δήλωση υποβάλλεται σε τρία αντίτυπα, από τα οποία το πρωτότυπο παραμένει στη Δ.Ο.Υ. ενώ τα υπόλοιπα δύο επιστρέφονται θεωρημένα στο δικαιούχο του κέρδους ή της ωφέλειας. Κατά την υποβολή δήλωσης για τη μεταβίβαση μετοχών, αρμόδια Δ.Ο.Υ. ζητάει την προσκόμιση των τελευταίων 5 δημοσιευμένων ισολογισμών, τη δήλωση ακινήτων ή υπεύθυνη δήλωση για τη μη κατοχή ακινήτων, ισοζύγιο των λογαριασμών 40,41 και 42 σύμφωνα με το Ε.Γ.Λ.Σ., και το καταστατικό της εταιρίας, σε περίπτωση που αυτή βρίσκεται στον πρώτο χρόνο λειτουργίας της. Επίσης ζητείται εξουσιοδότηση από τον πωλητή για τον αριθμό των μεταβιβαζόμενων μετοχών, καθώς οι υπογραφές μόνο δεν επαρκούν για τη διασφάλιση της συναλλαγής.

Εδώ θα πρέπει να επισημανθεί ότι η υποβολή της δήλωσης και η πληρωμή του φόρου είναι υποχρεωτικό να πραγματοποιούνται πριν από την πράξη μεταβίβαση του μεριδίου η της επιχείρησης. Εάν η πράξη μεταβίβασης ή εκχώρησης πραγματοποιηθεί με ιδιωτικό έγγραφο και στο έγγραφο αυτό α) δεν επισυνάπτεται αντίγραφο της δήλωσης και β) δεν αναγράφονται στο

σώμα του τα στοιχεία της δήλωσης, τότε ο προϊστάμενος της αρμόδιας Δ.Ο.Υ. θα πρέπει να αρνηθεί τη θεώρηση του έγγραφου αυτού. Επίσης είναι αναγκαίο να τονισθεί ότι για να είναι ισχυρό και να έχει έννομο αποτέλεσμα το ιδιωτικό αυτό έγγραφο, θα πρέπει απαραίτητως να αναγράφεται στο σώμα του το ποσό του κέρδους ή της ωφέλειας που προέκυψε από τη μεταβίβαση του εταιρικού μεριδίου ή ολόκληρης της επιχείρησης και να θεωρηθεί από την αρμόδια Δ.Ο.Υ. μέσα σε διάστημα 10 ημερών από την κατάρτιση και υπογραφή του.

Σε περίπτωση εκχώρησης ή μεταβίβασης περιουσιακού στοιχείου χωρίς την υποβολή της σχετικής δήλωσης για την καταβολή του φόρου εφάπαξ, τότε το πρόσωπο που αποκτά το περιουσιακό στοιχείο είναι αλληλέγγυα και εις ολόκληρο συνυπεύθυνο με τον εκχωρούντα ή μεταβιβάζοντα για την πληρωμή του φόρου που οφείλεται.

Σε περίπτωση εκπρόθεσμης υποβολής της δήλωσης για την καταβολή του φόρου επιβάλλεται και πρόσθετος φόρος 2,5% επί του οφειλόμενου με τη δήλωση φόρου για κάθε μήνα εκπρόθεσμης υποβολής της δήλωσης.

Η εταιρία από την οποία κάποιο μέλος μεταβίβασε το εταιρικό του μερίδιο σε κάποιον άλλον, δεν θα προχωρήσει σε παρακράτηση φόρου, καθώς η ίδια εταιρία δεν σχετίζεται με τη μεταβίβαση του εταιρικού μεριδίου. Η συγκεκριμένη συναλλαγή πραγματοποιείται απευθείας μεταξύ του παλιού και του νέου εταίρου.

Ο εταίρος που μεταβιβάζει το μερίδιο του θα πρέπει να δηλώσει στην προσωπική του δήλωση, κατά την περίοδο των δηλώσεων φορολογίας εισοδήματος του επόμενου από τη μεταβίβαση έτους, και το κέρδος ή την ωφέλεια που απόκτησε από τη μεταβίβαση. Το ποσό αυτό δεν θα προστεθεί στα υπόλοιπα εισοδήματα, γιατί φορολογείται αυτοτελώς με συντελεστή 20% και εκεί λήγει η υποχρέωση του φορολογούμενου για το ποσό αυτό. Εάν, ωστόσο, ο φόρος αυτός δεν έχει πληρωθεί κατά τη μεταβίβαση, τότε κατά την εκκαθάριση της προσωπικής του δήλωσης θα βεβαιωθεί και ο φόρος 20% που αναλογεί στο κέρδος ή την ωφέλεια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΥΠΕΡΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΦΟΡΟΥ ΥΠΕΡΑΞΙΑΣ

4.1 Εισαγωγή

Ο υπολογισμός της φορολογητέας αξίας κατά τη μεταβίβαση με επαχθή αίτια ολόκληρης επιχείρησης, εταιρικών μεριδίων, ποσοστών συμμετοχής, καθώς και μετοχών μη εισηγμένων στο ΧΑΑ προσδιορίζεται με την ΠΟΛ. 1053/2003. Ωστόσο, το περιεχόμενο της ΠΟΛ. 1053/2003 αναλύεται εκτενέστερα και με πιο σαφή τρόπο στην υπ' αριθμόν 1066328-1394 εγκύκλιο του Υπουργείου οικονομικών που δημοσιεύτηκε στις 16/07/2003. Στη συνέχεια θα ακολουθήσει η ανάλυση του τρόπου προσδιορισμού της υπεραξίας και θα επισημαίνονται οι διαφορές ανάμεσα στις διάφορες κατηγορίες εταιριών.

4.2 Μεταβίβαση ατομικής επιχείρησης

Για την μεταβίβαση ατομικής επιχείρησης το ελάχιστο ποσό υπεραξίας που αναγνωρίζεται προκύπτει, αν από την ελάχιστη αξία μεταβίβασης αφαιρεθεί το κόστος απόκτησης.

Η ελάχιστη αξία μεταβίβασης αποτελεί το άθροισμα της άυλης αξίας της επιχείρησης και της καθαρής θέσης της επιχείρησης.

4.2.1. Τρόπος υπολογισμού της άυλης αξίας

Ο τύπος, για τον υπολογισμό της άυλης αξίας είναι:

$$\text{ΑΥΛΗ ΑΞΙΑ } a = R * (1 - U^n) / i$$

όπου $R = \text{Μ.Ο.Ε.} - \text{Ε.Α.Ε.} - \text{Τ.Ι.Κ.}$

Όπου επίσης το **Μ.Ο.Ε.** σημαίνει τον μέσο όρο των κατά δήλωση εισοδημάτων κάθε πηγής των πέντε (5) τελευταίων ετών πριν από την μεταβίβαση, που αφορούν την επιχειρηματική δραστηριότητα της επιχείρησης.

Το **Ε.Α.Ε.** είναι η ετήσια αμοιβή που προβλέπεται από τη συλλογική σύμβαση εργασίας των εμποροϋπάλληλων, που ισχύει κατά την 1η Ιανουαρίου κάθε έτους, για υπάλληλο με πέντε (5) χρόνια υπηρεσία, χωρίς προσαυξήσεις επιδομάτων πολυετίας και οικογενειακών βαρών, στρογγυλοποιούμενη στην πλησιέστερη εκατοντάδα. Προκειμένου για επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες, η αμοιβή αυτή προσαυξάνεται κατά ποσοστό τριάντα τοις εκατό (30%).

Και το **T.I.K.** όπου οι τόκοι των ιδίων κεφαλαίων της επιχείρησης, οι οποίοι υπολογίζονται με βάση το μέσο όρο επιτοκίου των εντόκων γραμματίων του Ελληνικού Δημοσίου ετήσιας διάρκειας, που εκδόθηκαν το Δεκέμβριο του έτους που προηγείται της μεταβίβασης.

n= το πενταετές μελλοντικό χρονικό διάστημα για το οποίο προσδοκείται το υπερκέρδος.

$$U^n = 1 / (1+i)^n$$

η παρούσα αξία του κεφαλαίου, η αξία του οποίου μετά από το πιο πάνω μελλοντικό διάστημα (n) είναι ένα λεπτό του €.

i: το επιτόκιο των εντόκων γραμματίων του Ελληνικού Δημοσίου ετήσιας διάρκειας.

Το ποσό α, που προκύπτει σύμφωνα με τους παραπάνω τύπους, προσαυξάνεται με ένα συντελεστή παλαιότητας ανάλογα με τα έτη λειτουργίας της επιχείρησης. Ο συντελεστής που εφαρμόζεται δίνεται από τον παρακάτω πίνακα:

Έτη Λειτουργίας	Συντελεστές
πάνω από 3 μέχρι 5	10%
πάνω από 5 μέχρι 10	20%
πάνω από 10 μέχρι 15	30%
πάνω από 15	40%.

4.2.2 Τρόπος υπολογισμού της καθαρής θέσης

Ο τρόπος υπολογισμού της καθαρής θέσης είναι ο εξής:

$$Κ.Θ.= Π+ ΑΠΘ= ΑΠ - ΥΠ$$

όπου **Κ.Θ.** είναι η καθαρή θέση

Π σημαίνει πάγια, ή αναπόσβεστη αξία των παγίων, εκτός ακινήτων και αυτοκινήτων, τα οποία αποτελούν περιουσιακό στοιχείο του φυσικού προσώπου.

ΑΠΘ τα αποθέματα και λογίζεται η μεγαλύτερη μεταξύ της αξίας της τελευταίας διενεργηθείσας απογραφής πριν τη μεταβίβαση και το 10% των αγορών της χρήσης που προηγείται της μεταβίβασης, όπως αυτά δηλώνονται στο Ε3 της επιχείρησης.

ΑΠ η αξία απαιτήσεων, η οποία προσδιορίζεται μόνο για τις επιχειρήσεις εμπορίας και υπολογίζεται ως το 10% επί των χονδρικών πωλήσεων μόνο.

και **ΥΠ** οι υποχρεώσεις και λαμβάνεται το 10% των αγορών της χρήσης που προηγείται της μεταβίβασης.

4.2.3 Κόστος απόκτησης

Για το κόστος απόκτησης της ατομικής επιχείρησης λαμβάνεται το κόστος απόκτησής της από τον μεταβιβάζοντα, το οποίο δε μπορεί σε καμία περίπτωση να είναι κατώτερο των τριών χιλιάδων (3.000) € (άρθρο 3 Πολ. 1053-1.4.2003)

1. Αν από το συμβολαιογραφικό έγγραφο ή το ιδιωτικό συμφωνητικό προκύπτει αξία μεταβίβασης (τίμημα) μεγαλύτερη της ελάχιστης αξίας που προσδιορίζεται σύμφωνα με τις παραπάνω παραγράφους, ως αξία πώλησης λαμβάνεται η συμφωνηθείσα.

2. Σύμφωνα με την απόφαση του Υπουργείου Οικονομικών με αριθμ. πρωτ.: Πολ. 1017/13.01.2012 για το έτος 2012 ισχύουν τα εξής:

Το ποσοστό της ετήσιας αμοιβής, ανέρχεται στο ποσό των δεκατριών χιλιάδων τετρακοσίων πενήντα € (13.746) € για τις επιχειρήσεις εμπορίας ή παραγωγής αγαθών. Προκειμένου για επιχειρήσεις αποκλειστικά παροχής υπηρεσιών η αμοιβή αυτή προσαυξάνεται κατά ποσοστό τριάντα τοις εκατό (30%) και ανέρχεται στο ποσό € (17.870).

Το επιτόκιο των εντόκων γραμματίων του Ελληνικού Δημοσίου ετήσιας διάρκειας ανέρχεται σε 4,85% με αντίστοιχο συντελεστή προσαρμογής από την οικεία ράντα 4,3474886 ή κατά στρογγυλοποίηση 4,3.

3. Σύμφωνα με την απόφαση του Υπουργείου Οικονομικών με αρ. πρ. 1053635/18.7.2005: «προκειμένου να προσδιοριστεί η φορολογητέα αξία, κατά τη μεταβίβαση με επαχθή αιτία ολόκληρης επιχείρησης κ.λπ., η οποία δεν τηρεί βιβλία ή τηρεί βιβλία Α΄ ή Β΄ κατηγορίας του ΚΒΣ, και έχει υπαχθεί στην διαδικασία περαίωσης των άρθρων 13-17 του Ν 3296/2004, θα ληφθούν υπόψη τα μεγαλύτερα δηλωθέντα κέρδη από το οικ. έτος 2005, και μετά, είτε αυτά προκύπτουν από τα βιβλία είτε από την αρχική ή τη συμπληρωματική εμπρόθεσμη ή εκπρόθεσμη δήλωση περαίωσης των άρθρων 13-17 του Ν 3296/2004. Σημειώνεται ότι τα μεγαλύτερα δηλωθέντα κέρδη που προκύπτουν από την εμπρόθεσμη ή τις εκπρόθεσμες συμπληρωματικές δηλώσεις περαίωσης οικ. έτους 2004, δεν συνυπολογίζονται στον προσδιορισμό αυτό.

4.2.4 Προσδιορισμός φόρου ελάχιστης πραγματικής αξίας μεταβιβαζόμενων επιχειρήσεων σε συγγενείς (Δικαιούχοι της Α ή Β κατηγορίας του άρθρου 29 του ν.2961/2001)

Στην περίπτωση που η μεταβίβαση γίνεται προς συγγενείς του πωλητή, τότε εφαρμόζεται συντελεστής 5% ή 10% ανάλογα με το βαθμό συγγένειας επί της ελάχιστης αξίας μεταβίβασης και επιβάλλεται ο φόρος μεταβίβασης αυτής. Αναφορικά με τους βαθμούς συγγένειας ισχύουν τα εξής: η κατηγορία Α περιλαμβάνει μεταβιβάσεις από τον πωλητή στο/η σύζυγο, σε κατιόντες πρώτου βαθμού (τέκνα από νόμιμο γάμο, τέκνα χωρίς γάμο έναντι της μητέρας, αναγνωρισθέντα εκούσια ή δικαστικά έναντι του πατέρα, νομιμοποιηθέντα με επιγεγόμενο γάμο ή δικαστικά έναντι και των δύο γονέων) και σε ανιόντες εξ αίματος πρώτου βαθμού (γονείς).

Η Β κατηγορία περιλαμβάνει μεταβιβάσεις προς: α) κατιόντες δεύτερου (εγγονοί) και επόμενων βαθμών, β) ανιόντες δεύτερου (παππούς, γιαγιά) και επόμενων βαθμών, γ) εκούσια η δικαστικά αναγνωρισθέντα τέκνα έναντι των ανιόντων του πατέρα που τα αναγνώρισε, δ) κατιόντες του αναγνωρισθέντος έναντι του αναγνωρίσαντος και των ανιόντων αυτού, ε) αδελφούς (αμφιθαλείς ή ετεροθαλείς), στ) συγγενείς εξ αίματος τρίτου βαθμού εκ πλαγίου (ανίψια), ζ) πατριούς και μητριές, η) τέκνα από προηγούμενο γάμο του συζύγου, θ) τέκνα εξ αγχιστείας (γαμπρούς – νύφες) και ι) ανιόντες εξ αγχιστείας (πεθερό – πεθερά).

Διευκρινίζεται ότι οι πιο πάνω συγγένειες αποδεικνύονται με τα δικαιολογητικά που απαιτούνται και κατά τη μεταβίβαση αιτία θανάτου, δωρεάς η γονικής παροχής.

4.3 Μεταβίβαση εταιριών της παρ. 4 του άρθρου 2 του Κ.Φ.Ε. (Ο.Ε., Ε.Ε. κοινοπραξίες κ.λπ.) – Με βιβλία Β' κατηγορίας

Στην περίπτωση αυτή, το ελάχιστο ποσό της υπεραξίας από τη μεταβίβαση μεριδίων η ποσοστών συμμετοχής προσδιορίζεται εάν από την ελάχιστη αξία μεταβίβασης όλων των περιουσιακών στοιχείων αφαιρεθεί το κόστος απόκτησης, και στη συνέχεια το τυχόν υπόλοιπο πολλαπλασιαστεί με το μεταβιβαζόμενο ποσοστό.

Η διαδικασία που ακολουθείται σε αυτήν την κατηγορία εταιριών είναι με ελάχιστες διαφορές, ίδια με αυτήν που περιγράψαμε παραπάνω. Συγκεκριμένα, κατά τον προσδιορισμό της ύλης αξίας της επιχείρησης θα αφαιρεθεί το διπλάσιο της ετήσιας αμοιβής, εκτός από τις Ετερόρρυθμες Εταιρίες όπου αφαιρείται το διπλάσιο της ετήσιας αμοιβής επί το ποσοστό συμμετοχής των ομόρρυθμων εταίρων. Αναφορικά με την καθαρή θέση, η μόνη διαφοροποίηση υφίσταται στον υπολογισμό της αναπόσβεστης αξίας όλων των περιουσιακών στοιχείων,

συμπεριλαμβανομένων των ακινήτων και των αυτοκινήτων. Έτσι η ελάχιστη αξία μεταβίβασης υπολογίζεται τώρα, εάν στην άυλη αξία προστεθεί η καθαρή θέση της επιχείρησης, καθώς επίσης και η διαφορά ανάμεσα στην αντικειμενική αξία και τη τιμή κτήσης των ακινήτων της (εφόσον υπάρχουν). Ωστόσο, εάν το συμφωνηθέν αντάλλαγμα που αναφέρεται στο συμβολαιογραφικό έγγραφο ή το ιδιωτικό συμφωνητικό ξεπερνά σε αξία το παραπάνω ποσό, τότε θα λαμβάνεται αυτό ως αξία πώλησης.

Τέλος, η υπεραξία υπολογίζεται εάν από την ελάχιστη αξία μεταβίβασης αφαιρεθεί το κόστος απόκτησης, και το ποσό που θα προκύψει πολλαπλασιαστεί με το μεταβιβαζόμενο ποσοστό (αυτό είναι το ποσό επί του οποίου θα υπολογιστεί ο φόρος υπεραξίας). Ως κόστος απόκτησης νοείται το κεφάλαιο της επιχείρησης, όπως αυτό αναφέρεται στο καταστατικό της, ή στην περίπτωση που έχουν πραγματοποιηθεί αυξομειώσεις του κεφαλαίου λαμβάνεται ο μέσος όρος του κεφαλαίου της επιχείρησης των τελευταίων πέντε ετών.

Αναφορικά με τις μεταβιβάσεις σε συγγενείς, οι συντελεστές εφαρμόζονται επί της ελάχιστης αξίας μεταβίβασης πολλαπλασιαζόμενης με το ποσοστό συμμετοχής του πωλητή.

4.4 Μεταβίβαση εταιριών της παρ. 4 του άρθρου 2 του Κ.Φ.Ε. (Ο.Ε., Ε.Ε. κοινοπραξίες κ.λπ.) – Με βιβλία Γ' κατηγορίας

Ο υπολογισμός της υπεραξίας για αυτή την κατηγορία εταιριών είναι παρόμοια με αυτήν που περιγράψαμε για τις εταιρίες που τηρούν βιβλία Β' κατηγορίας. Η διαφοροποίηση τους εντοπίζεται μόνο σε δύο σημεία. Πρώτον, στον υπολογισμό της άυλης αξίας υπολογίζεται ο μέσος όρος των ολικών αποτελεσμάτων της επιχείρησης, όπως αυτά παρουσιάζονται στην Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης. Δεύτερον, ως καθαρή θέση λογίζεται η καθαρή λογιστική θέση της επιχείρησης, οποία εμφανίζεται στο τελευταίο πριν τη μεταβίβαση επίσημο ισολογισμό. Ως κόστος απόκτησης σε αυτήν την περίπτωση λαμβάνεται αυτό που έχει καταχωρηθεί στα βιβλία της επιχείρησης, ανεξάρτητα από το χρόνο απόκτηση τους.

4.5 Μεταβίβαση μεριδίων Εταιρίας Περιορισμένης Ευθύνης

Για μεταβιβάσεις μεριδίων Ε.Π.Ε., είτε για τον προσδιορισμό της υπεραξίας είτε για τον προσδιορισμό της κατώτατης πραγματικής αξίας προς συγγενείς Α' ή Β' βαθμού, ισχύουν ανάλογα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω με τη διαφοροποίηση ότι στις μεταβιβάσεις αυτές από το μέσο όρο των ολικών αποτελεσμάτων εκμετάλλευσης δεν αφαιρείται εμπορική αμοιβή. Το ποσό που προκύπτει από το άθροισμα των ιδίων κεφαλαίων της εταιρίας, της άυλης αξίας αυτής και

της υφιστάμενης διαφοράς μεταξύ της αξίας των ακινήτων της εταιρίας, όπως αυτή προσδιορίζεται κατά το χρόνο μεταβίβασης στη φορολογία μεταβίβασης ακινήτων και της εμφανιζόμενης στα βιβλία αξίας κτήσης αυτών, διαιρούμενο δια του αριθμού των υφισταμένων κατά το χρόνο μεταβίβασης μεριδίων, αντιπροσωπεύει την ελάχιστη πραγματική αξία του κάθε μεριδίου. Επιλέγεται η μεγαλύτερη αξία ανάμεσα στην ελάχιστη αξία κάθε μεριδίου πολλαπλασιαζόμενη με τον αριθμό των μεταβιβαζόμενων μεριδίων και την συμφωνηθείσα αξία πώλησης, από την οποία αφαιρείται το κόστος απόκτησης. Το ποσό που προκύπτει αποτελεί την υπεραξία των μεταβιβαζόμενων μεριδίων.

4.6 Φορολογία υπεραξίας μετοχών μη εισηγμένων στο Χ.Α.Α.

Η φορολογία υπεραξίας μετοχών Α.Ε. μη εισηγμένων στο χρηματιστήριο πέρασε από πολλές και συνεχείς τροποποιήσεις και αναμορφώσεις ώσπου κατέληξε στην αναφερόμενη πιο κάτω διαμόρφωση, κυρίως ως προς τον τρόπο υπολογισμού του φόρου υπεραξίας.

Σύμφωνα με το άρθρο 13 παρ.2 ν. 2238/1994, όπως διαμορφώθηκε φορολογείται αυτοτελώς με συντελεστή πέντε τοις εκατό (5%) η πραγματική αξία πώλησης μετοχών μη εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών που μεταβιβάζονται από ιδιώτες ή από φυσικά ή νομικά πρόσωπα, ημεδαπά ή αλλοδαπά.

Σε μεταβίβαση μετοχών μη εισηγμένων στο χρηματιστήριο σε πρόσωπα της κλίμακας Α' φορολογίας κληρονομιών (γονείς, παιδιά, σύζυγο, εγγόνια) υπολογίζεται φόρος με συντελεστή 5%, ενώ στα πρόσωπα της κλίμακας Β' (αδέλφια, ανίψια, παππούδες) 10%. Η διάταξη αυτή δεν εφαρμόζεται σε εισφορά μετοχών μη εισηγμένων στο χρηματιστήριο Αθηνών ή και σε αλλοδαπό για την κάλυψη μετοχικού κεφαλαίου νεοϊδρυόμενης ΑΕ ή για συμμετοχή σε αύξηση του (ΠΟΛ.1033/25-01-2000).

Αντίθετα εφαρμόζεται σε ανταλλαγή μετοχών, γιατί η ανταλλαγή θεωρείται διπλή πώληση. Πλέον των ανωτέρω περιπτώσεων, ο φόρος 5% οφείλεται και στην αξία των δικαιωμάτων που μεταβιβάζονται κατά την αύξηση του κεφαλαίου της ΑΕ από τους παλαιούς μετόχους τους.

Η υπεραξία από πώληση μετοχών ημεδαπής ΑΕ μη εισηγμένων στο χρηματιστήριο Αθηνών από επιχειρήσεις κρατών με τα οποία η Ελλάδα έχει συνάψει συμβάσεις αποφυγής διπλής φορολογίας του εισοδήματος, θα φορολογηθεί με βάση τις ισχύουσες διατάξεις, μόνον εφόσον το εισόδημα αυτό μπορεί να αποδοθεί στην μόνιμη εγκατάσταση, δηλαδή μόνο αν αποδειχθεί ότι οι μετοχές αυτές αποτελούν περιουσιακό στοιχείο της μόνιμης εγκατάστασης στην Ελλάδα (ερμηνευτική ΠΟΛ.1156/12-05-2000).

Η πραγματική αξία της μετοχής εξευρίσκεται με τη διαίρεση των ιδίων κεφαλαίων της εταιρίας που υφίστανται την προηγούμενη ημέρα εκείνης κατά την οποία υποβάλλεται η δήλωση

της παρ. 1 του άρθρου 13 του ν. 2238/1994 για τη μεταβίβαση της μετοχής, διά του αριθμού των υφιστάμενων την ίδια ως άνω ημέρα των μετοχών.

Για την εφαρμογή των διατάξεων της προηγούμενης παραγράφου, ως ίδια κεφάλαια, λαμβάνεται το άθροισμα των οριζομένων στην περ. 6 της παρ. 4-02-2000 του ΕΓΛΣ, που εμφανίζονται στον τελευταίο πριν από την μεταβίβαση επίσημο ισολογισμό και των αυξήσεων (ή μειώσεων) κεφαλαίου που μεσολάβησαν, προσαυξημένα με την απόδοση που είχαν αυτά στην προηγούμενη πενταετία.

Ως απόδοση ιδίων κεφαλαίων λαμβάνεται ο λόγος του μέσου όρου των ολικών αποτελεσμάτων εκμετάλλευσης (προ φόρων) των πέντε τελευταίων ισολογισμών πριν από την μεταβίβαση και του μέσου όρου των ιδίων κεφαλαίων της αυτής χρονικής περιόδου. Σε περίπτωση που υπάρχουν λιγότεροι των πέντε (5) ισολογισμών, λαμβάνεται υπόψη οι μέσοι όροι των ολικών αποτελεσμάτων εκμετάλλευσης και των ιδίων κεφαλαίων των λιγότερων αυτών ισολογισμών.

Αν το άθροισμα των ολικών αποτελεσμάτων των πέντε τελευταίων ετών (ή και των λιγότερων) της επιχείρησης της οποίας πωλούνται οι μετοχές είναι αρνητικό, ο συντελεστής απόδοσης των ιδίων κεφαλαίων δεν μπορεί να είναι κάτω του μηδενός.

Όταν η επιχείρηση της οποίας μεταβιβάζονται οι μετοχές έχει προέλθει από μετατροπή ή συγχώνευση άλλων ανώνυμων εταιριών ή λοιπών επιχειρήσεων και έχει καταρτίσει λιγότερους από τρεις ισολογισμούς πριν από τη μεταβίβαση των μετοχών της, τότε για τον υπολογισμό του μέσου όρου των ολικών αποτελεσμάτων εκμετάλλευσης και των ιδίων κεφαλαίων της λαμβάνονται υπόψη τα ολικά αποτελέσματα εκμετάλλευσης και τα ίδια κεφάλαια όσων ισολογισμών αυτής υπάρχουν, καθώς και τα αποτελέσματα και τα ίδια κεφάλαια όσων από τους τελευταίους ισολογισμούς των επιχειρήσεων που έχουν μετασχηματισθεί και τηρούσαν βιβλία Γ' κατηγορίας του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων απαιτούνται, ώστε στο επίπεδο της επιχείρησης να συγκεντρωθούν τρεις ισολογισμοί.

Σε περίπτωση που το συμβολαιογραφικό έγγραφο ή ιδιωτικό συμφωνητικό προκύπτει πραγματική αξία μεταβίβασης μετοχών μεγαλύτερης αυτής που προκύπτει σύμφωνα με τις παραπάνω παραγράφους, λαμβάνεται υπόψη αυτή η μεγαλύτερη.

Για την καλύτερη κατανόηση όλων όσων αναφέρθηκαν πιο πάνω, παρατίθενται τα ακόλουθα παραδείγματα:

❖ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 1^ο (Μεταβίβαση ατομικής επιχείρησης)

Ατομική επιχείρηση εμπορίας αγαθών με αποκλειστικά λιανικές πωλήσεις τηρεί βιβλία Β' κατηγορίας. Λειτουργεί εννέα (9) έτη επί ιδιόκτητου καταστήματος, ενώ η αναπόσβεστη αξία του λοιπού πάγιου εξοπλισμού της ανέρχεται στις 31/12/2011 σε δύο χιλιάδες (2.000) ευρώ. Η επιχείρηση αυτή μεταβιβάζεται στις 27/03/2012 αντί συμφωνηθέντος τιμήματος είκοσι χιλιάδων ευρώ και έχει καθαρά κέρδη στις 5 προηγούμενες χρήσεις ως κατωτέρω.

Α. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΥΠΕΡΑΞΙΑΣ

1) ΑΨΛΗ ΑΞΙΑ

Καθαρά κέρδη	2011: 32.000	
Χρήσεων	2010: 24.000	
	2009: 23.000	
	2008: 21.000	
	2007: <u>20.000</u>	
Μέσος όρος αυτών	$120.000 : 5 =$	24.000,00
Μείον		
α) Εμπορική αμοιβή	13.746,00	
β) Τόκοι ιδίων κεφαλαίων (3.000 X 4,85%) =	<u>145,50</u>	<u>(13891,50)</u>
Υπόλοιπο		10108,50
Αναπροσαρμογή με την εφαρμογή της ράντας (10108,50 X 4,3) =		43466,55
Πλέον		
Προσαύξηση με τα έτη λειτουργίας (43466,55 X 20%) =		8699,31
Άθροισμα (άυλη αξία)		52159,86

2) ΚΑΘΑΡΗ ΘΕΣΗ

Επειδή διενεργεί μόνο λιανικές πωλήσεις, δεν υπάρχουν απαιτήσεις, ενώ το απόθεμα εμπορευσίμων με τις υποχρεώσεις αλληλοσυμψηφίζονται. Κατά συνέπεια, η καθαρή θέση της ανέρχεται σε δύο χιλιάδες (4.000) ευρώ που είναι η αναπόσβεστη αξία των παγίων.

3) ΕΛΑΧΙΣΤΗ ΑΞΙΑ

Άυλη αξία + καθαρή θέση (52159,86 + 4.000) =		56.189,86
ΜΕΙΟΝ		
Κόστος απόκτησης	<u>(3000,00)</u>	
Υπεραξία επιχείρησης		53189,86
Οφειλόμενος φόρος (53189,56 X 20%)		10.631,97

B. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΤΩΤΑΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΑΞΙΑΣ

Εάν η επιχείρηση είχε μεταβιβασθεί σε συγγενή Β' βαθμού τότε ο οφειλόμενος φόρος θα ήταν:

(Άυλη αξία + καθαρή θέση = κατώτατη πραγματική αξία)

$$52159,86 + 4.000 = 56159,86$$

$$56159,86 \times 10\% = 5.615,99$$

❖ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 2^ο

Αν υποθέσουμε ότι η ίδια επιχείρηση αποκτήθηκε έναντι 8.000 ευρώ, λειτουργεί επί 3 έτη και έχει καθαρά κέρδη όπως πιο κάτω.

A. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΥΠΕΡΑΞΙΑΣ

1) Άυλη αξία

Καθαρά κέρδη χρήσεων	2011:	12.000	
	2010:	10.000	
	2009:	<u>9.500</u>	
Μέσος όρος αυτών		31.500 : 3 =	10.500,00
Μείον			
α) Εμπορική αμοιβή		13.746,00	
β) Τόκοι ιδίων κεφαλαίων (3000 X 4,85%)		<u>145,50</u>	(13891,50) ευρώ
			-3.391,50
Άρα άυλη αξία		0	

2) Καθαρή θέση

Η καθαρή θέση ανέρχεται σε (4.000) ευρώ που είναι η αναπόσβεστη αξία των παγίων.

3) Ελάχιστη αξία ή Κατώτατη πραγματική αξία

Άυλη αξία + Καθαρή θέση	
(0 + 4000) ευρώ	4.000

ΜΕΙΟΝ	
ΚΟΣΤΟΣ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ	<u>8.000</u>
ΥΠΕΡΑΞΙΑ	0

Επειδή από το ιδιωτικό συμφωνητικό, προκύπτει αξία μεταβίβασης (τίμημα) μεγαλύτερη από την ελάχιστη αξία ή την κατώτατη πραγματική αξία ο φόρος υπολογίζεται αντίστοιχα όπως πιο κάτω:

α) Συμφωνηθέν τίμημα – Κόστος απόκτησης = Υπεραξία
(20.000 - 8.000) = 12.000 X 20% = 2.400 ευρώ

β) Οφειλόμενος φόρος μεταβίβασης
σε συγγενείς α' βαθμού 20.000 X 5% = 1.000 ευρώ

❖ **ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 3^ο (Μεταβίβαση μεριδίων υπόχρεων παρ. 4 άρθρο 2 Κ.Φ.Ε., Ο.Ε., Ε.Ε. κλπ)**

Ομόρρυθμη εταιρία με αντικείμενο εργασιών την εμπορία αγαθών τηρεί βιβλία Γ' κατηγορίας του Κ.Φ.Ε. και μετέχουν σε αυτήν τρεις (3) εταίροι με τα ίδια ποσοστά συμμετοχής. Η εταιρία λειτουργεί εννέα (9) έτη σε ιδιόκτητο κατάστημα, η αξία του οποίου, όπως αυτή εμφανίζεται στα τηρούμενα βιβλία της είναι 100.000 ευρώ, ενώ η αντικειμενική του αξία ανέρχεται σε 150.000 ευρώ. Η λογιστική καθαρή θέση της εταιρίας που εμφανίζεται στον ισολογισμό της 31.12.2011 είναι 30.000 ευρώ (30 μερίδια, 1.000 ευρώ έκαστος). Στις 27/04/2012 ο εταίρος «Α» μεταβιβάζει στον εταίρο «Β» το μερίδιο του αντί συμφωνηθέντος τιμήματος 20.000 ευρώ.

A. ΟΦΕΙΛΟΜΕΝΟΣ ΦΟΡΟΣ ΥΠΕΡΑΞΙΑΣ

I. ΑΥΛΗ ΑΞΙΑ

Ολικά αποτελέσματα εκμετάλλευσης

ΧΡΗΣΗ	ΟΛΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ
2011	70.000 €
2010	35.000 €
2009	30.000 €
2008	20.000 €
2007	15.000 €

Μέσος όρος αυτών	170.000 : 5	=	34.000,00
Μείον			
α) Εμπορική αμοιβή	(13.746 X 2)	=	27.492 ευρώ
β) Τόκοι ιδίων κεφαλαίων			
(30.000 X 4,85%)	=	1.455	(28.947,00)
Υπόλοιπο			5.053,00
Αναπροσαρμογή με την εφαρμογή της ράντας	(5.053,00 X 4,3)	=	23.243,80
Πλέον			
Προσαύξηση με τα έτη λειτουργίας			
(23.243,80 X 20%)	=		4.648,76
Άθροισμα (άυλη αξία)			27.892,56

II. ΚΑΘΑΡΗ ΘΕΣΗ

Ισολογισμός 31/12/2011 : 30.000,00

III. ΥΠΕΡΤΙΜΗΜΑ ΑΚΙΝΗΤΟΥ

Διαφορά αξίας βιβλίων (150.000-100.000) = 50.000,00
και αντικειμενικής

IV. ΕΛΑΧΙΣΤΗ ΑΞΙΑ

Άυλη αξία + Καθαρή θέση + υπερτίμημα
(27.892,56 + 30.000,00 + 50.000,00) = 107.892,56
ΜΕΙΟΝ

Κόστος απόκτησης (εταιρικό κεφάλαιο)	(30.000,00)
-Υπεραξία εταιρίας	77.892,56
-Υπεραξία μεταβιβαζόμενου μεριδίου	
77892,56 X 33,3 % =	25.938,22
-Οφειλόμενος φόρος (25.938,22 X 20%) =	5.187,64

B. ΟΦΕΙΛΟΜΕΝΟΣ ΦΟΡΟΣ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΗ ΣΕ ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ Β' ΒΑΘΜΟΥ

Αν ο «B» είναι συγγενής β' βαθμού με τον «Α», τότε ο οφειλόμενος φόρος είναι:
 $107.892,56 \times 33,3\% = 35928,22 \times 10\% = 3592,82$

❖ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 4^ο (Μεταβίβαση μεριδίων Ε.Π.Ε.)

Αν στο προηγούμενο παράδειγμα η εταιρία είχε τη νομική μορφή της ΕΠΕ τότε θα προέκυπταν τα ακόλουθα:

A. ΟΦΕΙΛΟΜΕΝΟΣ ΦΟΡΟΣ ΥΠΕΡΑΞΙΑΣ

ΑΥΛΗ ΑΞΙΑ

Μέσος όρος ολικών αποτελεσμάτων

εκμετάλλευσης:

34.000,00

Μείον τόκοι ιδίων κεφαλαίων:

1.455,00

Υπόλοιπο:

32.545,00

Αναπροσαρμογή με την εφαρμογή της ράντας (32.545X4,3)

139.943,50

Πλέον

Προσαύξηση με βάση τα έτη λειτουργίας (139.943,50X20%):

27.988,70

Άθροισμα (άυλη αξία):

167.932,20 (1)

ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

Ισολογισμός 31/12/2011

30.000,00 (2)

ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΞΙΑΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗΣ

(150.000-100.000)=

50.0000,00 (3)

ΕΛΑΧΙΣΤΗ ΑΞΙΑ

(1) + (2) + (3)

247.932,20

(Ελάχιστη αξία κάθε μεριδίου: $\frac{247.932,20}{10} = 8.264,40$)

30

Ελάχιστη αξία μεταβιβαζόμενων μεριδίων (8.264,40X10):

82.644,00

(μεγαλύτερη του συμφωνηθέντος τιμήματος των 20.000 ευρώ)

Μείον κόστος απόκτησης:

10.000,00

ΥΠΕΡΑΞΙΑ:

72.644,00

Οφειλόμενος φόρος (72.644,00 X 20%)

14.528,80

B. ΟΦΕΙΛΟΜΕΝΟΣ ΦΟΡΟΣ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΗΣ ΣΕ ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ Β' ΒΑΘΜΟΥ

82.644,00 X 10% =

8.264,40

❖ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 5ο (Μεταβίβαση μετοχών μη εισηγμένων στο Χ.Α.Α.)

Ανώνυμη εταιρία με μετοχές μη εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών, η οποία ιδρύθηκε το έτος 1994, έχει την κυριότητα της ένα ακίνητο, το οποίο εμφανίζεται στα βιβλία της με αξία 100.000 ευρώ, ενώ η αντικειμενική του αξία ανέρχεται στο ποσό των 150.000 ευρώ.

Στις 28/04/2012 ένας από τους μετόχους της άνω εταιρίας συμφώνησε να μεταβιβάσει 540 μετοχές της εταιρίας αυτής έναντι 64.800 ευρώ. Τα ίδια κεφάλαια της υπόψη εταιρίας, όπως αυτά εμφανίζονται στον τελευταίο πριν από την μεταβίβαση επίσημο ισολογισμό της ανέρχονται σε 270.000 ευρώ (2.700 μετοχές ονομαστικής αξίας 100 ευρώ έκαστη). Επισημαίνεται ότι καμία μεταβολή δεν πραγματοποιήθηκε στα ίδια αυτά κεφάλαια μέχρι το χρόνο μεταβίβασης. Από τους πέντε τελευταίους ισολογισμούς που έχει δημοσιεύσει η πιο πάνω ανώνυμη εταιρία πριν την υποβολή της δήλωσης, προκύπτουν τα εξής δεδομένα:

Ισολογισμοί	Ολικά Αποτελέσματα Εκμετάλλευσης	Ίδια Κεφάλαια
31.12.2007	410.000	270.000
31.12.2008	380.000	200.000
31.12.2009	300.000	180.000
31.12.2010	250.000	180.000
31.12.2011	150.000	120.000
Άθροισμα	1.490.000	950.000
Μέσος Όρος	298.000	190.000

Με βάση τα παραπάνω δεδομένα και σύμφωνα με όσα ορίζονται στην 1030366/10307/B0012/ΠΟΛ.1053/01.04.2003 Α.Υ.Ο. η πραγματική αξία κάθε μετοχής εξευρίσκεται ως εξής:

Απόδοση ιδίων κεφαλαίων: $\frac{298.000}{190.000} = 1,5684$

Πραγματική αξία κάθε μετοχής:

$\frac{\text{Ίδια κεφάλαια μετά την αναπροσαρμογή} + \text{Διαφορά αξίας βιβλίων και αντικειμενικής}}{\text{Αριθμός υφιστάμενων μετοχών}} =$

$\frac{270.000 + (270.000 \times 1,5684) + 50.000}{2.700} = \frac{743.468}{2.700} = 275,36$

Πραγματική αξία μεταβιβαζόμενων μετοχών = $275,36 \times 540 = 148.694,40$

Για μεταβιβάσεις σε τρίτους καθώς και σε συγγενείς Α' βαθμού:
Οφειλόμενος φόρος = $148.694,40 \times 5\% = 7434,72$

Για μεταβιβάσεις σε συγγενείς Β' βαθμού:
Οφειλόμενος φόρος = $148.694,40 \times 10\% = 14869,44$

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η εργασία αυτή ασχολήθηκε με την υπεραξία που δημιουργείται κατά την απόκτηση μιας επιχείρησης από μία άλλη. Η υπεραξία απασχόλησε για αιώνες την επιστημονική κοινότητα τόσο ως προς τον ορισμό της όσο και ως προς τον τρόπο λογιστικού χειρισμού της.

Στη παρούσα εργασία, παρουσιάστηκαν οι διατάξεις των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων που αφορούν θέματα σχετικά με την υπεραξία, αλλά και η αντίστοιχη νομοθεσία που εφαρμόζεται στην Ελλάδα. Επίσης έγινε περιγραφή της φορολογικής νομοθεσίας που ισχύει αυτή τη στιγμή στον ελληνικό χώρο για τις διάφορες νομικές μορφές των εταιριών.

Ωστόσο το ενδιαφέρον επικεντρώνεται γύρω από τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα καθώς εξελίσσονται συνεχώς και επεκτείνεται η εμβέλεια τους. Σκοπός τους είναι η παγκόσμια εφαρμογή τους ώστε να καταρτίζονται οι οικονομικές καταστάσεις με διαφάνεια, αντικειμενικότητα, ομοιόμορφο και συγκρίσιμο τρόπο. Τα Πρότυπα που απασχολούνται με την υπεραξία είναι το ΔΛΠ 36 και το ΔΠΧΑ 3, τα οποία προχώρησαν σε ριζικές αλλαγές και δίχασαν την επιστημονική και επιχειρηματική κοινότητα. Η υιοθέτηση του ετήσιου ελέγχου απομείωσης της υπεραξίας απάλλαξε τις επιχειρήσεις από το δύσκολο και υποκειμενικό προσδιορισμό της ωφέλιμης ζωής της και θεωρήθηκε πιο αντιπροσωπευτικός, καθώς έρευνες που πραγματοποιήθηκαν με προηγμένα μαθηματικά μοντέλα διαπίστωσαν ότι η αξία της δεν μειώνεται με συστηματικό τρόπο.

Η εφαρμογή του ΔΛΠ 36, όμως έχει και αρνητικές συνέπειες. Η σημαντικότερη από αυτές ήταν η δυνατότητα διαμόρφωσης των οικονομικών αποτελεσμάτων από μέρους των διοικητικών στελεχών με ευνοϊκούς όρους για την επιχείρηση. Η χειραγώγηση των κερδών έγινε εφικτή τόσο μέσα από το στάδιο του επιμερισμού της υπεραξίας στις μονάδες δημιουργίας ταμειακών ροών όσο και μέσα από την διενέργεια του ελέγχου απομείωσης, όπως αποδεικνύεται από τη διεθνή έρευνα και αρθρογραφία.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΝΟΜΟΣ 2190/20

Άρθρο 43

4β. Η υπεραξία της επιχείρησης (Goodwill) που δημιουργείται κατ' την εξαγορά η συγχώνευση ολόκληρης οικονομικής μονάδας και που είναι ίση με τη διαφορά μεταξύ του ολικού τιμήματος αγοράς και της πραγματικής αξίας των επιμέρους περιουσιακών στοιχείων της, καταχωρείται στο λογαριασμό υπεραξία επιχειρήσεως των ασώματων ακινητοποιήσεων και αποσβένεται, είτε εφάπαξ είτε τμηματικά και ισόποσα, σε περισσότερες από μία χρήσεις οι οποίες δεν είναι δυνατό να υπερβαίνουν τα πέντε έτη.

Τα ποσά που εμφανίζονται στο λογαριασμό υπεραξία επιχειρήσεως αναλύονται και επεξηγούνται στο προσάρτημα.

Άρθρο 103

1. Οι λογιστικές αξίες (αξίες λογιστικών βιβλίων) των μετοχών ή μεριδίων στο κεφάλαιο των επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση συμψηφίζονται με το ποσό των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων αυτών, το οποίο αναλογεί σ' αυτές τις μετοχές ή τα μερίδια.

2. Ο συμψηφισμός της προηγούμενης παραγράφου 1 γίνεται με βάση τις λογιστικές αξίες κατά την ημερομηνία κατά την οποία οι αναφερόμενες επιχειρήσεις περιλαμβάνονται για πρώτη φορά στην ενοποίηση, σύμφωνα με τον παρόντα νόμο. Η διάταξη αυτή εφαρμόζεται αναλόγως και στην περίπτωση απόκτησης των μετοχών ή μεριδίων σε επιχειρήσεις που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση.

Οι διαφορές που προκύπτουν από τον παραπάνω συμψηφισμό καταχωρούνται, κατά το δυνατό, απ' ευθείας στα στοιχεία του ενοποιημένου ισολογισμού, στα οποία η τρέχουσα αξία είναι μεγαλύτερη ή μικρότερη από τη λογιστική τους αξία.

3. Το σύνολο των θετικών (χρεωστικών) και των αρνητικών (πιστωτικών) διαφορών, που παραμένουν μετά την εφαρμογή των παραγράφων 1 και 2, εμφανίζεται στον ενοποιημένο ισολογισμό σε ιδιαίτερο κονδύλι με τίτλο «διαφορές ενοποίησης». Για το λογιστικό χειρισμό του κονδυλίου αυτού ισχύουν τα εξής:

α) Αν το χρεωστικό, εμφανίζεται στην κατηγορία «λοιπές ασώματες ακινητοποιήσεις» (λοιπά άυλα πάγια στοιχεία) του ενοποιημένου ισολογισμού και αποσβένεται είτε εφάπαξ, είτε

τμηματικά και ισόποσα, σε περισσότερες από μία χρήσεις, οι οποίες δεν είναι δυνατό να υπερβαίνουν τα (5) έτη.

Παρέχεται η ευχέρεια της άμεσης και εμφανούς αφαίρεσης του παραπάνω κονδυλίου απ' ευθείας από τα αποθεματικά του ενοποιημένου ισολογισμού.

β) Αν το πιστωτικό, εμφανίζεται στην κατηγορία «Ίδια κεφάλαια» του ενοποιημένου ισολογισμού και μπορεί να μεταφέρεται στα ενοποιημένα αποτελέσματα χρήσεις, μερικώς η ολικώς μόνο:

- (1) αν αντιστοιχεί κατά την ημέρα που αποκτήθηκαν οι μετοχές ή με τα μερίδια μιας από τις επιχειρήσεις που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση, σε πρόβλεψη δυσμενούς εξέλιξης των μελλοντικών αποτελεσμάτων της επιχείρησης αυτής ή σε πρόβλεψη μελλοντικών δαπανών της, στο μέτρο που η πρόβλεψη αυτή έχει πραγματοποιηθεί, και
 - (2) στο μέτρο που αντιστοιχεί σε πραγματοποιημένο κέρδος.
4. Οι διαφορές της προηγούμενης παραγράφου 3 και ο λογιστικός χειρισμός πρέπει να σχολιάζονται στο ενοποιημένο προσάρτημα. Ειδικότερα στο προσάρτημα αυτό, για κάθε άμεση ή έμμεση (μέσω θυγατρικών ή τρίτων συμμετοχή, αναφέρονται χωριστά:
- (1) η αρχική, χρεωστική ή πιστωτική διαφορά ενοποίησης και οι αποσβέσεις ή μεταφορές της, όπως τα ποσά αυτά διαμορφώθηκαν μέχρι το τέλος της προηγούμενης χρήσης ,
 - (2) οι μεταβολές των ποσών αυτών κατά την κλειόμενη χρήση και
 - (3) τα σύνολα τους, όπως διαμορφώνονται στο τέλος της κλειόμενης χρήσης.

Στο ενοποιημένο προσάρτημα παρέχονται επίσης πληροφορίες για τυχόν αναμορφώσεις στοιχείων του ενοποιημένου ισολογισμού, που προβλέπονται από την παράγραφο 2.

Νόμος 2238/94

1. Φορολογείται αυτοτελώς λογιζόμενο ως εισόδημα :

α) Με συντελεστή είκοσι τοις εκατό (20%) κάθε κέρδος ή ωφέλεια που προέρχεται από τη μεταβίβαση:

αα) Ολόκληρης επιχείρησης με τα άυλα στοιχεία αυτής, όπως αέρας, επωνυμία, σήμα, προνόμια κ.λπ. ή υποκαταστήματος επιχείρησης, όπως αυτό ορίζεται από τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 9 του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων.

ββ) Εταιρικών μερίδων ή μεριδίων, ποσοστών συμμετοχής σε κοινωνία αστικού δικαίου που ασκεί επιχείρηση ή επάγγελμα ή σε κοινοπραξία, εκτός κοινοπραξίας τεχνικών έργων, της

παραγράφου 2 του άρθρου 2 του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων. Για τον υπολογισμό της ωφέλειας, που προκύπτει από τη μεταβίβαση μεριδίων ημεδαπής εταιρίας περιορισμένης ευθύνης, αφαιρείται το κόστος απόκτησης της από την κατώτατη πραγματική αξία που έχουν κατά το χρόνο μεταβίβασης. Για τον προσδιορισμό της κατώτατης πραγματικής αξίας των μεριδίων που μεταβιβάζονται, ως κατώτατη πραγματική αξία ολόκληρης της εταιρίας λαμβάνεται το άθροισμα: i) των ιδίων κεφαλαίων της, που εμφανίζονται στον τελευταίο πριν από τη μεταβίβαση επίσημο ισολογισμό, ii) της άυλης αξίας της, iii) της αξίας των ακινήτων της εταιρίας κατά το μέρος που η αξία του καθενός από αυτά, όπως αυτή προσδιορίζεται κατά το χρόνο μεταβίβασης στη φορολογία μεταβίβασης ακινήτων, υπερβαίνει την αξία κτήσης του και iv) των αυξήσεων των ιδίων κεφαλαίων που έχουν μεσολαβήσει από το χρόνο σύνταξης του τελευταίου επίσημου ισολογισμού μέχρι το χρόνο μεταβίβασης των μεριδίων ή των μειώσεων των ιδίων κεφαλαίων που έχουν γίνει στο ίδιο χρονικό διάστημα.

Ειδικότερα για τον προσδιορισμό της άυλης αξίας, αφαιρούνται οι τόκοι των ιδίων κεφαλαίων της εταιρείας, οι οποίοι υπολογίζονται με βάση το μέσο όρο του επιτοκίου των εντόκων γραμματίων του Ελληνικού Δημόσιου ετήσιας διάρκειας, που εκδόθηκαν το Δεκέμβριο του έτους που προηγείται της μεταβίβασης, από το μέσο όρο των ολικών αποτελεσμάτων εκμετάλλευσης των πέντε (5) τελευταίων, πριν από τη μεταβίβαση, ισολογισμών και το ποσό που προκύπτει (R) αναπροσαρμόζεται αρχικά με την εφαρμογή της σταθερής ληξιπρόθεσμης ράντας:

$$a = R \times \frac{1 - u^n}{i}$$

και στη συνέχεια το αποτέλεσμα που προκύπτει προσαυξάνεται με τους ακόλουθους ποσοστιαίους συντελεστές, ανάλογα με τα έτη λειτουργίας της επιχείρησης:

Έτη λειτουργίας	Συντελεστές
Πάνω από 3 μέχρι 5	10%
Πάνω από 5 μέχρι 10	20%
Πάνω από 10 μέχρι 15	30%
Πάνω από 15	40%

Για την εφαρμογή της πιο πάνω ράντας:

- α = το ποσό που προκύπτει μετά την αναπροσαρμογή και αποτελεί την άυλη αξία της επιχείρησης,
- R = το ποσό που αναπροσαρμόζεται και αναφέρεται στο υπερκέρδος της επιχείρησης,
- n = το πενταετές μελλοντικό χρονικό διάστημα για το οποίο προσδοκείται υπερκέρδος,
- $u^n = 1 / (1+i)^n$

η παρούσα αξία του κεφαλαίου, η αξία του οποίου μετά από το πιο πάνω μελλοντικό διάστημα (n) είναι ένα λεπτό του ευρώ,

- το επιτόκιο των εντόκων γραμματίων του Ελληνικού Δημοσίου ετήσιας διάρκειας.

Σε περίπτωση που νόμιμα έχουν καταρτιστεί λιγότεροι των πέντε (5) ισολογισμών, λαμβάνονται υπόψη τα πιο πάνω στοιχεία των εν λόγω ισολογισμών. Όταν η εταιρεία της οποίας μεταβιβάζονται τα μερίδια έχει προέλθει από μετατροπή ή συγχώνευση άλλων επιχειρήσεων και έχει καταρτίσει λιγότερους από τρεις (3) ισολογισμούς, πριν από τη μεταβίβαση των μεριδίων της, τότε για την εξεύρεση του μέσου όρου των ολικών αποτελεσμάτων εκμετάλλευσης, λαμβάνονται υπόψη τα ολικά αποτελέσματα εκμετάλλευσης και τα ίδια κεφάλαια όσων ισολογισμών αυτής υπάρχουν, καθώς και τα αποτελέσματα και τα ίδια κεφάλαια όσων από τους τελευταίους ισολογισμούς των επιχειρήσεων που έχουν μετασχηματισθεί και τηρούσαν βιβλία Γ' κατηγορίας του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων απαιτούνται, ώστε στο επίπεδο της επιχείρησης να συγκεντρωθούν τρεις (3) ισολογισμοί. Προκειμένου για μεταβιβάσεις μεριδίων από επιχειρήσεις που τηρούν βιβλία Γ' κατηγορίας του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων, ως κόστος απόκτησης των μεταβιβαζόμενων μεριδίων λαμβάνεται αυτό που έχει καταχωρηθεί στα βιβλία τους, ανεξάρτητα από το χρόνο απόκτηση τους. Για τα φυσικά πρόσωπα και τις επιχειρήσεις με βιβλία Α' ή Β' κατηγορίας του Κ.Β.Σ., που μεταβιβάζουν μερίδια, ως κόστος απόκτησης λαμβάνεται η ελάχιστη αξία μεταβίβασης των μεριδίων, οποία έχει υπολογισθεί κατά την απόκτηση τους, με βάση τις διατάξεις του παρόντος ή της 1030366/10307/B0012/ΠΟΛ.1053/01.04.2003 Α.Υ.Ο. (ΦΕΚ 477Β'), η οποία εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση της παρ. 5 του άρθρου 3 του ν. 3091/2002 (ΦΕΚ 330 Α') ή της 1119720/1980/A00102/ΠΟΛ.1259/1999 Α.Υ.Ο. (ΦΕΚ 2227 Β'), η οποία εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση της παρ. 11 του άρθρου 3 του ν. 2753/1999 (ΦΕΚ 249 Α') ανάλογα με το χρόνο απόκτηση τους, κατά περίπτωση. Αν τα μεταβιβαζόμενα μερίδια ή μέρος αυτών έχουν αποκτηθεί πριν από το χρόνο έναρξης ισχύος της προγενέστερης από τις πιο πάνω αποφάσεις, ως αξία κτήσης λαμβάνεται αυτή που οριστικοποιήθηκε με οποιονδήποτε τρόπο κατά την εφαρμογή των διατάξεων φορολογίας εισοδήματος ή κληρονομιών, δωρεών, γονικών παροχών ή σε περίπτωση μη οριστικοποίησης, η δηλωθείσα αξία. Όταν τα μεταβιβαζόμενα μερίδια έχουν

αποκτηθεί κατά την ίδρυση της εταιρείας περιορισμένης ευθύνης, ως κόστος απόκτησης των μεριδίων αυτών λαμβάνεται η αξία τους, όπως αυτή αναφέρεται στο καταστατικό της εταιρείας. Εάν μέχρι το χρόνο μεταβίβασης των μεριδίων έχει λάβει χώρα τυχόν αύξηση ή μείωση του κεφαλαίου, ως κόστος απόκτησης λαμβάνεται ο μέσος όρος του κεφαλαίου των (5) προηγούμενων χρήσεων πριν από τη μεταβίβαση και σε περίπτωση κατά την οποία έχουν παρέλθει λιγότερες από τις (5) χρήσεις, ως κόστος απόκτησης λαμβάνεται ο μέσος όρος του κεφαλαίου αυτών των χρήσεων. Αν από το συμβολαιογραφικό έγγραφο ή το ιδιωτικό συμφωνητικό προκύπτει αξία μεταβίβασης μεγαλύτερη της ελάχιστης αξίας που προσδιορίζεται σύμφωνα με τις παραπάνω παραγράφους, ως αξία πώλησης λαμβάνεται η συμφωνηθείσα. Η διάταξη της περίπτωσης α' της παραγράφου αυτής εφαρμόζεται και για μεταβιβάσεις μεριδίων αλλοδαπών εταιρειών περιορισμένης ευθύνης από ημεδαπά φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Για τον υπολογισμό της ωφέλειας, που προκύπτει από τη μεταβίβαση μεριδίων αλλοδαπής εταιρίας περιορισμένης ευθύνης, αφαιρείται το κόστος απόκτησης τους από τη συμφωνηθείσα αξία πώλησης των μεριδίων.

Με μεταβίβαση εταιρικών μερίδων ή μεριδίων εξομοιώνεται και η μη συμμετοχή εταίρου στην αύξηση του κεφαλαίου προσωπικής εταιρίας ή εταιρίας περιορισμένης ευθύνης.

Αν μεταβιβαστεί από επαχθή αιτία ατομική επιχείρηση ή μερίδιο ομόρρυθμης ή ετερόρρυθμης εταιρίας από γονέα προς τα τέκνα του ή από σύζυγο σε σύζυγο, λόγω συνταξιοδότησης του μεταβιβάζοντος, δεν υπόκειται σε φόρο υπεραξίας. Αν όμως η ομόρρυθμη ή ετερόρρυθμη εταιρία διαθέτει ακίνητο στα πάγια περιουσιακά της στοιχεία, η αντικειμενική αξία του ακινήτου, που ισχύει κατά το έτος αποτίμησης της επιχείρησης, φορολογείται με συντελεστή 5% επί του ποσοστού του μεριδίου που μεταβιβάζεται. Αν μεταβιβαστεί από επαχθή αιτία ατομική επιχείρηση ή μερίδιο προσωπικής εταιρίας ή εταιρίας περιορισμένης ευθύνης από δικαιούχο με βαθμό συγγένειας της Α' κατηγορίας της παραγράφου 1 του άρθρου 29 του ν. 2961/2001, η υπεραξία φορολογείται με συντελεστή 5%. Για τις ίδιες μεταβιβάσεις από δικαιούχους βαθμό συγγένειας της Β' κατηγορίας της παρ. 1 του άρθρου 29 του ν. 2961/2001 η υπεραξία φορολογείται με συντελεστή 10 %.

β) Με συντελεστή 20% κάθε κέρδος η ωφέλεια που προέρχεται από την εκχώρηση ή μεταβίβαση αυτοτελώς κάθε δικαιώματος, όπως του δικαιώματος, το οποίο είναι συναφές με την άσκηση της επιχείρησης ή του επαγγέλματος, όπως του δικαιώματος της μίσθωσης ή υπομίσθωσης ή του προνομίου ή του διπλώματος ευρεσιτεχνίας και άλλων παρόμοιων δικαιωμάτων, καθώς και της άδειας κυκλοφορίας των αυτοκινήτων οχημάτων ή μοτοσυκλετών δημόσιας χρήσης που μεταβιβάζονται. Με εκχώρηση εξομοιώνεται και η παραίτηση από μισθωτικά δικαιώματα.

γ) Με συντελεστή 20% κάθε ποσό που καταβάλλεται, πέρα από τα μισθώματα, από το μισθωτή προς τον εκμισθωτή, σε περίπτωση μίσθωσης ακινήτου μόνο του ή μαζί με τον οποιονδήποτε εξοπλισμό η εγκατάσταση που τυχόν διαθέτει. Τα αναφερόμενα στα επόμενα εδάφια αυτής της παραγράφου, καθώς και στην παράγραφο 8 του άρθρου 81, εφαρμόζονται ανάλογα και σ' αυτή την περίπτωση. Ο δικαιούχος του κέρδους ή της ωφέλειας, που προκύπτει από την εφαρμογή αυτής της παραγράφου, επιβαρύνεται με τον οικείο φόρο και καταβάλλει αυτόν εφάπαξ με την υποβολή δήλωσης στην αρμόδια δημόσια οικονομική υπηρεσία της περιφέρειας όπου βρίσκεται η έδρα της επιχείρησης της οποίας μεταβιβάζεται ή εκχωρείται το περιουσιακό στοιχείο, πριν από τη με οποιονδήποτε μεταβίβαση ή εκχώρηση του οικείου περιουσιακού στοιχείου. Η σχετική δήλωση υποβάλλεται σε τρία (3) αντίτυπα από τα οποία τα δυο (2) επιστρέφονται θεωρημένα στο δικαιούχο του κέρδους ή της ωφέλειας. Εάν η οικεία πράξη μεταβίβασης η εκχώρησης γίνεται με ιδιωτικό έγγραφο, ο προϊστάμενος της αρμόδιας Δ.Ο.Υ. υποχρεούται να αρνηθεί τη θεώρηση του εγγράφου αυτού, εάν δεν επισυνάπτεται σε αυτό αντίτυπο της οικείας δήλωσης και δεν αναγράφονται στο σώμα του εγγράφου τα στοιχεία αυτής. Στο ιδιωτικό αυτό έγγραφο πρέπει απαραίτητως να αναγράφεται το κέρδος ή η ωφέλεια που προέκυψε από την εκχώρηση του δικαιώματος ή του εταιρικού μεριδίου ή ολόκληρης της επιχείρησης. Σε περίπτωση εκχώρησης η μεταβίβασης περιουσιακού στοιχείου από τα αναφερόμενα στη διάταξη αυτή, χωρίς να υποβληθεί η οικεία δήλωση από το δικαιούχο του κέρδους ή της ωφέλειας για να καταβληθεί με βάση αυτή ο φόρος εφάπαξ, το πρόσωπο που αποκτά το περιουσιακό στοιχείο είναι αλληλεγγύως και εις ολόκληρων συνυπεύθυνο με τον μεταβιβάζοντα ή εκχωρούντα για την πληρωμή του φόρου που οφείλεται. Όταν δικαιούχοι των εισοδημάτων της παραγράφου αυτής είναι πρόσωπα που αναφέρονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 101, με την καταβολή του πιο πάνω φόρου δεν εξαντλείται η φορολογική υποχρέωση των δικαιούχων, αλλά τα εισοδήματα αυτά φορολογούνται με τις γενικές διατάξεις.

Οι διατάξεις του προηγούμενου εδαφίου εφαρμόζονται στα φυσικά πρόσωπα και στους υπόχρεους της παραγράφου 4 του άρθρου 2 του Κ.Φ.Ε. για τα ποσά του πρώτου εδαφίου της περίπτωσης γ' της παραγράφου αυτής.

Το προτελευταίο εδάφιο της περίπτωσης α' της παραγράφου 1, τέθηκε όπως αντικαταστάθηκε με την παράγραφο 14 του άρθρου 21 του ν. 3943/2011 και ισχύει από τη δημοσίευση της στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως ήτοι την 31/3/2011.

2. Φορολογείται αυτοτελώς με συντελεστή 5% η πραγματική αξία πώλησης μετοχών ημεδαπών ανωνύμων εταιρειών μη εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αθηνών, οι οποίες μεταβιβάζονται από φυσικά η νομικά πρόσωπα, ημεδαπά ή αλλοδαπά. Για το προσδιορισμό της πραγματικής αξίας των μετοχών για την επιβολή του φόρου 5% λαμβάνεται υπόψη και η

κατώτατη πραγματική αξία των μετοχών που μεταβιβάζονται, η οποία εξευρίσκεται ως ακολούθως:

α) Τα ίδια κεφάλαια της εταιρείας, που εμφανίζονται στον τελευταίο πριν από τη μεταβίβαση επίσημο ισολογισμό και όπως αυτά διαμορφώνονται μετά από αύξηση ή μείωση που έχει πραγματοποιηθεί μέχρι και την προηγούμενη ημέρα της μεταβίβασης, προσανξάνονται με την απόδοση των ιδίων κεφαλαίων των πέντε (5) τελευταίων διαχειριστικών περιόδων πριν από τη μεταβίβαση. Στο αποτέλεσμα που προκύπτει προστίθεται και η υφιστάμενη διαφορά μεταξύ της αξίας των ακινήτων της εταιρείας, όπως αυτή προσδιορίζεται κατά το χρόνο της μεταβίβασης στη φορολογία μεταβίβασης ακινήτων και της εμφανιζόμενης στα βιβλία αξίας κτήσης αυτών, αν η δεύτερη είναι μικρότερη της πρώτης. Το ποσό που προκύπτει σύμφωνα με τα πιο πάνω, διαιρούμενο δια το χρόνο μεταβίβασης μετοχών, αντιπροσωπεύει την ελάχιστη πραγματική αξία της κάθε μετοχής, η οποία λαμβάνεται υπόψη για τον προσδιορισμό της αξίας των μετοχών που μεταβιβάζονται.

β) Ως απόδοση ιδίων κεφαλαίων λαμβάνεται ο λόγος του μέσου όρου των ολικών αποτελεσμάτων εκμετάλλευσης (προ φόρων) των πέντε (5) τελευταίων, πριν από τη μεταβίβαση, ισολογισμών και του μέσου όρου των ιδίων κεφαλαίων της ίδιας χρονικής περιόδου. Σε περίπτωση που νόμιμα έχουν καταρτισθεί λιγότεροι από πέντε (5) ισολογισμοί, λαμβάνονται υπόψη τα στοιχεία των ισολογισμών αυτών. Αν το άθροισμα των ολικών αποτελεσμάτων είναι αρνητικό, δεν λαμβάνεται υπόψη καμία απόδοση.

γ) όταν η εταιρεία της οποίας μεταβιβάζονται οι μετοχές έχει προέλθει από μετατροπή ή συγχώνευση άλλων ανωνύμων εταιρειών ή άλλων μορφών επιχειρήσεων κι η μεταβίβαση λαμβάνει χώρα πριν από τη σύνταξη τριών ισολογισμών, λαμβάνονται υπόψη τα στοιχεία της προηγούμενης περίπτωσης, που προκύπτουν και από τους ισολογισμούς των επιχειρήσεων που έχουν μετασχηματισθεί, εφόσον τηρούσαν βιβλία Γ' κατηγορίας του Κ.Β.Σ.

δ) Σε περίπτωση που από το συμβολαιογραφικό έγγραφο ή ιδιωτικό συμφωνητικό προκύπτει ως πραγματική αξία μεταβίβασης μετοχών μεγαλύτερη αυτής που προκύπτει, σύμφωνα, με τις διατάξεις των παραπάνω υποπεριπτώσεων α' έως γ', λαμβάνεται υπόψη η συμφωνηθείσα. Η διάταξη του πρώτου εδαφίου της παραγράφου αυτής εφαρμόζεται και για μεταβιβάσεις μετοχών αλλοδαπών ανωνύμων εταιρειών μη εισηγμένων σε διεθνώς αναγνωρισμένο χρηματιστηριακό θεσμό από ημεδαπά φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Στην περίπτωση αυτή, ο φόρος επιβάλλεται επί της συμφωνηθείσας αξίας πώλησης των μετοχών. Για την καταβολή του φόρου αυτού και την υποβολή της σχετικής δήλωσης έχουν εφαρμογή τα αναφερόμενα στις διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου. Οι διατάξεις της παραγράφου αυτής έχουν εφαρμογή και επί εισφοράς των τίτλων που αναφέρονται στο πρώτο εδάφιο, για την κάλυψη του κεφαλαίου

νεοϊδρυόμενης, ημεδαπής η αλλοδαπής εταιρείας ή για την αύξηση του κεφαλαίου υφιστάμενης. Ως πραγματική αξία των μετοχών που εισφέρονται για την κάλυψη ή αύξηση του κεφαλαίου ημεδαπής εταιρείας, λαμβάνεται η αξία ή οποία προσδιορίζεται από Εκτιμητική Επιτροπή του άρθρου 9 του ν. 2190/1920.

Όταν δικαιούχοι των εισοδημάτων της παραγράφου αυτής είναι πρόσωπα που αναφέρονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 101, με την καταβολή του πιο πάνω φόρου δεν εξαντλείται ή φορολογική υποχρέωση των δικαιούχων, αλλά τα κέρδη από τις συναλλαγές αυτές φορολογούνται με τις γενικές διατάξεις.

Το πέμπτο από το τέλος εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 13, καταργήθηκε με την περίπτωση β' της παραγράφου 2 του ν. 3842/2010 και η κατάργηση του ισχύει από τη δημοσίευση του νόμου στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως (23/4/2010), σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 92 του ίδιου νόμου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Βιβλία:

Πρωτοψάλτης, Ν. (2005), *Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Αθ. Σταμούλη.

Δημητράκας, Α. (2007), *Κωδικοποίηση νόμου 2190/1920 περί Ανωνύμων Εταιριών*. Αθήνα: Εκδόσεις Αθ. Σταμούλη.

Φίλος, Ι., Αποστόλου, Α. (2010), *Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα*. Αθήνα: Εκδόσεις Κλειδάριθμος Ε.Π.Ε.

Πρωτοψάλτης, Ν. (2008), *Κωδικοποίηση Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης*. Αθήνα: Εκδόσεις Αθ. Σταμούλη.

Φλώρος, Α. (2010), *Φορολογική Λογιστική*. Αθήνα: Σύγχρονη Εκδοτική ΕΠΕ.

Καραγιάννης, Δ. (2003), *Συστάσεις - Μετατάξεις – Μετατροπές – Συγχωνεύσεις – Λύσεις & Εκκαθαρίσεις Επιχειρήσεων*. 3^η έκδοση Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Καραγιάννη.

Διαδίκτυο:

Μετασηματισμοί Επιχειρήσεων (2011).

Διαθέσιμο μέσω διαδικτύου:

<http://www.e-boss.gr/eboss/business-advice/content/tax.jsp> αντλήθηκε την 20/05/2012: 22.05

Μετασηματισμοί Επιχειρήσεων - Μετατροπές - Συγχωνεύσεις (Δ. Ζιγκερίδη και Ν. Κυλώνη) (2007).

Διαθέσιμο μέσω διαδικτύου:

<http://www.e-forologia.gr/cms/viewContents.aspx?id=3614> αντλήθηκε την 22/05/2012: 21.13

Κωδικοποίηση Ν 2190/1920

Διαθέσιμο μέσω διαδικτύου:

http://epixeirisi.gr/actions/browse/toc/?content_group_id=556 αντλήθηκε την 01/06/2012: 19.16

Κωδικοποίηση Ν 2238/94

Διαθέσιμο μέσω διαδικτύου:

http://epixeirisi.gr/actions/browse/toc/?content_group_id=605 αντλήθηκε την 03/06/2012: 20.33

Συντελεστές υπολογισμού φόρου υπεραξίας (2012).

Διαθέσιμο μέσω διαδικτύου:

http://www.karagiannisd.gr/files/master/NEOI_SYNTELESTES_2012.pdf αντλήθηκε την 01/07/2012: 23.02

Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 36

Διαθέσιμο μέσω διαδικτύου:

<http://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/7807> αντλήθηκε την 03/07/2012: 21.16

Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 38

Διαθέσιμο μέσω διαδικτύου:

<http://www.taxheaven.gr/pages/ias/load/7808> αντλήθηκε την 03/07/2012: 21.30